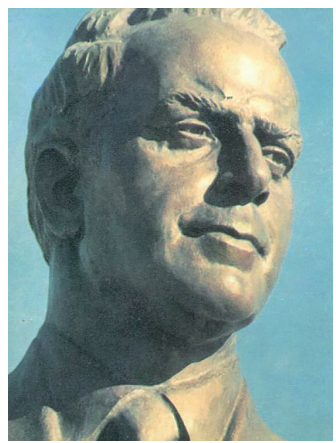

Milli azadlıqdan
şirin nemət yoxdur!

J. Aliyev

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycan dövlət müstəqilliyi Azərbaycan xalqının milli sərvətidir
Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının orqanı.

15 aprel
2025-ci il,
çərşənbə axşamı
№ 061 (6889)
Qiyməti
60 qəpik

Sülh sazişi imzalanarsa...

**Cənubi Qafqazın integrasiya olunmuş regiona
çevrilməsində heç bir maneə qalmayacaq**

Bax səh. 3

Zəriflik və fədakarlıq simvolu

**Dünya şöhrətli oftalmoloq -
alim, akademik
Zərifə xanım Əliyevanın
anım günüdür**

Bax səh. 2

Qlobal proseslərdə Azərbaycanın artan rolu

Bax səh. 2

Təhsilin transformasiya gücü

Bax səh. 3

Qərbi Azərbaycan mövzusu mühüm beynəlxalq platformanın gündəmində

Qərbi azərbaycanlıların doğma yurdlarına qayıdışı ilə bağlı beynəlxalq müstəvidə işlər davam etdirilir. Bu prosesdə müxtəlif beynəlxalq platformaların imkanlarından səmərəli istifadə olunur. IV Antalya Diplomatiya Forumunda da sözügedən məsələnin gündəmə gətirilməsi çox önəmlidir.

Belə ki, Antalya Diplomatiya Forumu çərçivəsində “Qlobal idarəetmədə parlament diplomatiyası” mövzusunda baş tutan dəyirmi masada Qərbi Azərbaycan həqiqətləri də müzakirə edilib. Türkiyə Böyük Millət Məclisinin (TBMM) Xarici əlaqələr komitəsinin sədri Fuat Oktayın moderatorluğu ilə keçirilən tədbirdə Qərbi Azərbaycan İcmasının sədri, Milli Məclisin deputatı Əziz Ələkbərli, icmanın sədr müavini, Milli Məclisin deputatı Ramil Həsən, Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin, Qərbi Azərbaycan İcmasının Ağsaqqallar Şurasının sədri Əhliman Əmiraslanov, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Məclisinin Baş katibi Asəf Hacıyev, eləcə də Latın Amerikasına və Karib hövzəsi parlamentinin sədri Rolando Gonzalez Patricio çıxış ediblər.

Dünyada baş verən mövcud problemlərə diqqət çəkən Fuat Oktay bu məsələlərin getdikcə daha da dərinləşdiyini və artıq global güclərin bunun qarşısında aciz qaldığını bildirib.

Hər 70 insandan biri qaçqındır

Dünyadakı miqrasiya probleminə diqqət çəkən Asəf Hacıyev isə hazırda Yer kürəsində 110 milyon nəfərin, yəni, hər 70 insandan birinin qaçqın olduğunu bildirib. 1990-cı illərdə Ermənistanın Azərbaycan torpaqları ilə bağlı başladığı iddialar nəticəsində hər 10 azərbaycanlıdan birinin öz yurd-yuvasından didərgin salındığını xatırladan Asəf Hacıyev müharibənin bitməsinə baxmayaraq torpaqlarımızda törədilən dağıntılar səbəbindən bu insanların öz doğma el-obasına qayıda bilmədiyini, belə halların Azərbaycanla yanaşı, dünyanın bir çox ölkəsində yaşandığını vurğulayıb. O, hazırda ölkəmiz...

Bax səh. 4

**YAP Sədrinin müavini ilə Ulusal Birlik Partiyasının
Sədri arasında görüş keçirilib**

Bax səh. 4

**Azərbaycan Moldovanın enerji
təhlükəsizliyini təmin edəcək**

Bax səh. 5

**Avropa İnvestisiya Bankı ölkəmizdə
“yaşıl istiqrazlar” buraxacaq**

Bax səh. 6

Dünya AŞPA zalından ibarət deyil...

Bax səh. 4

Fransada siyasi qarşıdurma qaçılmazdır...

Bax səh. 7

Asiya və Avropa arasında etibarlı körpü

Azərbaycan Cənubi Qafqaz regionunda söz sahibi olan lider dövlət, Çin isə Asiyanın və dünyanın iqtisadi güc mərkəzlərindən biridir. Siyasi-iqtisadi amillər, nəqliyyat-tranzit qovşaqları, geosiyasi vəziyyət və digər mühüm faktorlar hər iki ölkəni bir sıra ortaq baxış və strateji maraqlar bucağında tamamlayır. Prezident İlham Əliyevin ötən illərdə Çinə səfərləri, habelə bu ölkənin rəsmi nümayəndələrinin respublikamıza gəlişi dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi və dərinləşdirilməsinə səbəb olub. Əlaqələrin müasir tablosuna baxdıqda son illər intensiv və dinamik inkişafı müşahidə edilən məhsul təndensiyaları görmək mümkündür.

Hər iki ölkə global ticarətin və logistikaların ən axıcı və səmərəli nəhəng arteriyasına çevrilmiş “Bir körpü, bir yol” layihəsində yaxın tərəfdaş, sadıq müttəfiqdir. Azərbaycan bu nəhəng nəqliyyat konseptinə uyğun olaraq, özünün nəqliyyat-logistika infrastrukturunu tam yeniləyib, Xəzər dənizində ən böyük ticarət qovşağı olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Limanı inşa olunub, Bakı-Tbilisi-Qars istifadəyə verilib, Ələt Azad İqtisadi Zonası yaradılıb, dəmir yolu infrastrukturunu şaxələndirilib. Bu tədbirlərin əsas ideyası “Bir körpü, bir yol” landşaftının tərkib hissəsidir.

Çindən başlayan nəqliyyat marşrutunun böyük bir qovşağı olan və Avropada “qlobal qapı” adlandırılan Orta Dəhlizin ən əhəmdar və axıcı xəttinin Azərbaycanı əhatə etməsi isə ölkəmizin geocoğrafi mövqeyini daha da möhkəmləndirməkdədir. Bu dəhlizin ən rentabelli qollarından biri olan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu yükötürmə qabiliyyətini 5 milyon tona çatdırmaqla Çindən gələn yüklərin bir hissəsini Avropaya ötürür.

Azərbaycanın Orta Dəhlizlə bağlı mövqeyi, sadəcə, tranzit ölkəsi olmaq və tranzitdən ödənişlər almaqdan ibarət deyil. Hədəf bütün tərəfdaşları vahid iqtisadi mənfəətə xidmət edən innovasiyalar və iqtisadi inkişaf proqramlarında birləşdirməkdir. Özəl sektorun bütün iştirakçılarının təmsil olunduğu müəssisələr yaratmaqla, nəhəng azad iqtisadi zonalar habi formalaşdırmaqdır...

Bax səh. 5

“Şərq ekspressi”nin yeni sərnişinləri

Bax səh. 7

Omandan sonra Avropaya?

Bax səh. 6

Zəriflik və fədakarlıq simvolu

Dünya şöhrətli oftalmoloq - alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın anım günüdür

Təqvimdə aprelin 15-i dünya şöhrətli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın anım günüdür. Zərifə xanım Əliyeva bahar qızıdır. O, 1923-cü il aprelin 28-də qədim Naxçıvanın Şərrur rayonunun Şaxtaxtı kəndində görkəmli ictimai və dövlət xadimi, xalqımızın böyük oğlu Əziz Əliyevin ailəsində dünyaya göz açıb. 15 aprel 1985-ci ildə isə Moskvada vəfat edib.

Zərifə xanım Əliyevanın keçdiyi həyat yolu bir mayaka bənzəyir - çoxları ona oxşamaq, onun kimi uca məqama çatmağı arzulayırlar. Biz onun təmsalında Azərbaycan qadınlarının ümumiləşmiş obrazını görürük. Zərifə xanım Əliyevanın portret cizgiləri, mənalı həyatı və fəaliyyəti qadınlarımızın zərifliyini və fədakarlığını təcəssüm etdirir.

Azərbaycanda peşə oftalmologiyasının əsasını qoyan görkəmli alim

Zərifə xanımın xarakteri elə formalaşmışdı ki, o, üzünə həmişə daha çətin yük götürməyə çalışırdı. Peşə seçərkən də məhz bu prinsipdən çıxış edib. Həmin dövrdə Azərbaycanda gözü zədələyən və ağır nəticəyə, hətta tam korluğa səbəb olan traxoma infeksiyon xəstəliyi geniş yayılmışdı. O zaman bu infeksiya və onun ağır nəticələri ilə effektiv mübarizə isə növbəti oftalmologiya elmi üçün, hətta bütünlikdə respublika üçün mühüm məsələyə çevrilmişdi. Göz xəstəliklərinin müalicə və profilaktika tədbirlərinin işlənilib hazırlanması ilə məşğul olan Zərifə xanım özünün tədqiqat işlərini məhz traxomanın müalicəsi ilə bağlı məsələlərə, habelə o dövrdə yeni olan antibiotiklərin imkanlarından səmərəli istifadə etməyin öyrənilməsinə həsr edib.

Zərifə xanım Əliyeva 1968-ci ildən başlayaraq peşə oftalmologiyasının problemləri ilə ciddi məşğul olub. Təsədüfi deyil ki, onun

elmi uğurları sırasında peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərinə həsr olunmuş tədqiqatları xüsusi yer tutur. Diqqətəlayiqdir ki, böyük siyasətçi Heydər Əliyev respublikamızın tərəqqisi naminə Azərbaycanda sənayeni yeni inkişaf mərhələsinə yüksəltməyi bir vaxtda Zərifə xanım Əliyeva təzə tikilmiş zavod və fabriklərdə işləyən sadə əməkçilərin qayğısına qalırlar, onların peşə xəstəlikləri problemlərinin həlli uğrunda çalışırdı. Zərifə xanım peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərini dünyada ilk araşdıran alimlərdən olub, əslində, elm aləmində yeni bir istiqamətin - peşə oftalmologiyasının əsasını qoyub. Dünyada bu sahədə ilk elmi-tədqiqat laboratoriyasını da məhz o yaradıb. Zərifə xanım, həmçinin apardığı tədqiqatların gedişində "Göz yaşının axmasının fiziologiyası", "Gözün və görmə sinir yolunun yaşla əlaqədar dəyişiklikləri", "Gözün hidrodinamik sisteminin anatomik fizioloji təbiəti" və s. kimi onlarla elmi məqalələr və monoqrafiyalar çap etdirib.

Zərifə xanım Əliyevanın tədqiqatlarının mühüm bir istiqaməti yod-sənaye müəssisələrində, neft-kimya sənayesində çalışan şəxslərin görmə orqanlarına təsir edən amillərlə bağlı idi. O, bu problem üzərində iş apararkən çox vaxt bilavasitə sənaye müəssisələrində olub, zərərli peşə sahələrində çalışan şəxsləri oftalmoloji müayinədən keçirirdi. Elmi tədqiqatların

nəticəsi olaraq Zərifə Əliyeva bu gün də müəllim və tələbələrin stolüstü kitabları sayılan monoqrafiyalarını çap etdirməyə nail olub.

Heydər Əliyevin ömür-gün yoldaşı olmağın böyük məsuliyyəti

Zərifə xanım Əliyeva elmin zirvəsinə yüksəlsə də, şan-şöhrətə çatsa da, heç vaxt ailə dəyərlərini, adət-ənənələrini, ana və ömür-gün yoldaşı olmaq missiyalarını arxa plana keçirməyib. Elə Zərifə xanımın başqalarından fərqi, kamilliyi və bütövlüyü də məhz bu kimi keyfiyyətlərindədir.

Zərifə xanım sıradan bir insanın deyil, respublikamızın o dövrdəki rəhbəri və sonralar keçmiş SSRİ-nin Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini vəzifəsindəki yüksələn Heydər Əliyevin həyat yoldaşı idi və bunun məsuliyyətini yaxşı başa düşürdü. Onunla unikal şəxsiyyət olan Heydər Əliyevin ulduzunun bərabərliyi sadıq qaldıqlar və xalqımıza layiq övladlar böyüdü. Burada da Zərifə xanımın təmkinli, ağıllı, ömür-gün yoldaşına böyük sevgisi, ana olmağın məsuliyyətini bütün miqyası ilə dərk etməsi onun ailəsində gözəl ab-havanın yaranmasını şərtləndirirdi.

Mübariz FEYİZLİ

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı ölkəmizin inkişaf prioritetlərinə dəstək verəcək

Prezident İlham Əliyev Jilber Hunqbonu qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev aprelin 14-də Beynəlxalq Əmək Təşkilatının Baş direktoru Jilber Hunqbonu qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, görüşdə dövlətimizin başçısının rəhbərliyi ilə ölkəmizdə əmək, məşğulluq, habelə əhəlinin sosial rifah halının daha da yaxşılaşdırılması istiqamətində görülmüş işlər və əldə olunan uğurlar qeyd edilib.

Prezident İlham Əliyev torpaqlarımızın işğal altında olduğu dövrdə bütün infrastrukturun tamamilə məhv edildiyini xatırladaraq vurğuladı ki, işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızda aparılan bərpa və quruculuq işləri ilə yanaşı, həmin ərazilərə qayıdan insanların işlə təmin edilməsi ən vacib məsələlərdən biridir. Dövlətimizin başçısı bununla bağlı Beynəlxalq Əmək Təşkilatı ilə əməkdaşlığın əhəmiyyətini vurğuladı.

Qəbula görə minnətdar-

lığını bildiren qonaq Azərbaycan ilə rəhbərlik etdiyi təşkilat arasında layiqli əmək üzrə 2 proqramın uğurla icra olunduğunu xatırladaraq, hazırda "2025-2029-cu illər üçün Layiqli Əmək üzrə Ölkə Proqramı"nın layihəsi üzərində işlərin davam etdirildiyini dedi.

Jilber Hunqbo Azərbaycanın DOST konsepsiyası modelinin öyrənilməsinin əhəmiyyətinə toxundu, sosial sahədə həyata keçirilən islahatlarla bağlı təcrübənin bölüşdürülməsinin vacibliyini vurğuladı.

O, COP29 çərçivəsində ədalətli keçid üzrə səmərəli müzakirələrin aparıldığını dedi və bunun nəticəsi olaraq Avropa və Mərkəzi Asiya üzrə Regional İşçi Qrupunun yaradılmasını xüsusi-lə qeyd etdi.

Jilber Hunqbo Beynəlxalq Əmək Təşkilatının sosial məsələlərlə bağlı ölkəmizin inkişaf prioritetlərinə dəstək verəcəyini bildirdi.

Qlobal proseslərdə Azərbaycanın artan rolu

Bugünlərdə baş tutan Antalya Diplomatiya Forumu Azərbaycanın xarici siyasət kursunun prioritetlərini, ölkəmizin hər cəhətdən müsbət reallıqlarını dünya birliyinə diqqətinə çatdırmaq üçün növbəti səmərəli platforma oldu. Xəbər verildiyi kimi, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev forum çərçivəsində qardaş Türkiyənin dövlət başçısı Rəcəb Tayyib Ərdoğanla, eləcə də Gürcüstanın, Suriyanın, Sudanın, Şimali Kiprin, Avropa Şurasının yüksək səviyyəli rəsmiləri ilə görüşlər keçirib. Bu görüşlərdə regional və global gündəliyin aktual məsələləri müzakirə olunub və dünyanın ayrı-ayrı regionlarında izlənilən proseslərdə ölkəmizin artan rolu xüsusi vurğulanıb.

Azərbaycanın birləşdirici funksiyası - Qlobal Şərqlə Qlobal Qərb arasında etibarlı körpü

Antalyada müxtəlif coğrafiyaları təmsil edən dövlətlərin yüksək səviyyəli rəsmilərinin Azərbaycan Prezidenti ilə görüşləri özlüyündə bir göstəricidir - bu, ölkəmizin ardıcılıqla aparılan multiregional siyasətinin dünyanın müxtəlif regionlarında qəbul olunduğunu və təqdir edildiyini əyani şəkildə təsdiqləyir. Azərbaycanın dünya üçün cəlbədiciliyini artıran bir sıra amilləri sadalamaq mümkündür. Bu sırada aşağıdakı məqamları ayrıca vurğulamaq istərdik:

- Digər dövlətlər üçün nümunə ola biləcək uğurlu inkişaf modelini,
- Ayrı-ayrı ölkələrlə qurulan münasibətlərdə qarşılıqlı maraqlardan çıxış edilməsi,
- Qonşu dövlətlərlə qarşı xoş məram nümayiş etdirilməsi, regional əməkdaşlığın prioritetliyinin önə çəkilməsi,
- Yaranan global çağırışlara həssas yanaşma sərgiləməsi,
- Özünün geniş imkanlarını təqdim etməklə özünə böyük təşkilatların fəaliyyətinə davamlı töhfələr verməsi,
- Ölkə daxilindəki uzunmüddətli sabitlik, cəmiyyətin yüksək tolerantlığı,
- Enerji siyasətini heç vaxt siyasi təzyiq vasitəsinə çevirməməsi, daim ədalət mövqeyindən çıxış etməsi,

-Nəqliyyat bağlantıları nöqtələri-nəzərindən olverişli coğrafi yerləşmə, yaradılan müasir infrastruktur.

Xüsusilə də 44 günlük müharibədə və 23 saatlıq lokal xarakterli antiterror tədbirlərində qazandığı parlaq qələbələr sayəsində Cənubi Qafqaz coğrafiyasında müharibə, təhdid risklərinin aradan qaldırılması üçün fundamental zəmin formalaşdırıb. Postmüharibə dövründə respublikamız birmənalı şəkildə sülh mövqeyindən çıxış edir. Məhz Azərbaycanın səylərinin nəticəsidir ki, hazırda region heç vaxt olmadığı qədər sülhə yaxındır.

Ölkəmiz həmçinin daha geniş coğrafiyalarda da sülhəratma missiyasından çıxış edir. Son günlərdə Azərbaycanın vasitəçiliyi ilə Bakıda Türkiyə və İsrail rəsmiləri arasında görüş keçirilməsi dünya mediasında manşet xəbərlər kimi təqdim olunur. İndiyədək münasibətləri heç də yaxşı olmayan iki dövlət arasında Yaxın Şərqə dair müzakirələrin aparılması üçün Bakının məkan seçilməsi Azərbaycana beynəlxalq inamın artmasını bir daha

Regionda və daha geniş coğrafiyalarda sülh yaratmaq missiyası

Qalib Azərbaycan 44 günlük müharibədə və 23 saatlıq lokal xarakterli antiterror tədbirlərində qazandığı parlaq qələbələr sayəsində Cənubi Qafqaz coğrafiyasında müharibə, təhdid risklərinin aradan qaldırılması üçün fundamental zəmin formalaşdırıb. Postmüharibə dövründə respublikamız birmənalı şəkildə sülh mövqeyindən çıxış edir. Məhz Azərbaycanın səylərinin nəticəsidir ki, hazırda region heç vaxt olmadığı qədər sülhə yaxındır. Ölkəmiz həmçinin daha geniş coğrafiyalarda da sülhəratma missiyasından çıxış edir. Son günlərdə Azərbaycanın vasitəçiliyi ilə Bakıda Türkiyə və İsrail rəsmiləri arasında görüş keçirilməsi dünya mediasında manşet xəbərlər kimi təqdim olunur. İndiyədək münasibətləri heç də yaxşı olmayan iki dövlət arasında Yaxın Şərqə dair müzakirələrin aparılması üçün Bakının məkan seçilməsi Azərbaycana beynəlxalq inamın artmasını bir daha

nəticələri təsdiqləyir. Bu, o anlama gəlir ki, region və dünya dövlətləri ən müəkkəb məsələlərin həlli üçün ölkəmizin təcrübəsindən və rəhbərlikdən bəhrələnməyə ehtiyac duyarlar. Türkiyə və İsrail arasında gərginlik dünya birliyi və xüsusilə də Yaxın Şərq regionu üçün arzuolunmazdır. Burada Türkiyənin müttəfiqi, İsrailin isə dostu olan Azərbaycan öz missiyasını dəqiq müəyyənləşdirməklə iki dövlət arasında ziddiyyətlərin aradan qaldırılmasına nail olmağa çalışır. Ancaq ölkəmiz indiyədək təvazükərar davranıb və bu istiqamətdə sərgilədiyi səyləri aləmə car çəkməyə lüzum görməyib. Ölkəmizin məqsədi hansısa xidmətləri piar vasitəsinə çevirmək yox, reallıqda Türkiyə ilə İsrail arasında gərginliyi aradan qaldırmaqdan ibarətdir. Yeri gəlmişkən, bugünlərdə ABŞ Prezidenti Donald Tramp dövlətimizin başçısına ünvanladığı məktubunda ölkəmizin İsrailə dəstəyini və sülh səylərini yüksək dəyərləndirir.

Hazırda Suriyada baş verənlər bütün dünyada böyük həssaslıqla izlənilir. Əsəd rejiminin devrilməsindən sonra bu ölkədə yeni bir dövrə başlayıb. Azərbaycan yaranmış fürsətdən sabitlik və inkişaf üçün istifadə olunmasının tərəfdarıdır. Qeyd edək ki, məlum dəyişikliklərdən sonra Azərbaycan nümayəndə heyəti ən qısa müddət ərzində bu ölkəyə göndərilib və Əsəd rejiminin siyasəti səbəbindən uzun zaman fəaliyyət göstərən Azərbaycanın Suriyadakı

Suriyadakı vəziyyətə, Fələstin probleminə Azərbaycanın həssas yanaşması

səfərləri fəaliyyətini bərpa edib. Həmçinin ölkəmizdən Suriyaya humanitar yardım karvanı yola salınıb. Antalyada keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa ilə görüşən İlham Əliyev bildirib ki, Suriyada sabitliyin möhkəmləndirilməsi üçün zəruri olan bu ölkənin bərpa prosesində Azərbaycan iştirak etməyə hazırdır. Görüşdə, eyni zamanda, Azərbaycan-Suriya-Türkiyə üçtərəfli əməkdaşlıq formatının inkişafı məsələsinə toxunulub. Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında yüksək səviyyəli rəsmi nümayəndə heyətlərinin və biznes dairələrinin təmsilçilərinin qarşılıqlı səfərlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı razılıq əldə olunub. Dövlətimizin başçısı Əhməd Əl Şaraanı ölkəmizdə səfərə dəvət edib. Öz növbəsində Əhməd Əl Şaraa Azərbaycan tərəfinin dəstəyinə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirib və gələcəkdə enerji, infrastruktur, təhlükəsizlik sahələrində respublikamızın Suriyaya dəstək göstərməsinin önəmli vurğulanıb.

Azərbaycan və Suriya prezidentlərinin Antalyada baş tutan görüşü məhz Əsəd rejiminin günahı ucubtından pozulan ikitərəfli əlaqələrin bərpasına və inkişafına əsas ola bilər. Nəzərə alaq ki, Azərbaycan hazırda Suriyada böyük ehtiyac duyulan investisiya imkanlarına və infrastruktur quruculuğunda yaxşı təcrübəyə malikdir. Eyni zamanda, Türkiyə və İsrailə yüksək səviyyədə olan mü-

nasibətlər də Azərbaycanın gələcəkdə Suriyanın bərpasında və bütövlükdə Yaxın Şərqdə gedən proseslərdə aktiv rol alacağını deməyə əsas verir.

Yaxın Şərq mövzusunda bəhs edərkən, Azərbaycanın onillikləri əhatə edən Fələstin probleminin həllinə ədalətli yanaşma ortaya qoyduğunu da xüsusi olaraq vurğulaya bilərik. Öz tələyində müharibənin ağır fəsadlarını yaşayan ölkəmiz Fələstin probleminin dinc yolla iki dövlət prinsipi əsasında həllinin tərəfdarıdır və bunu dəfələrlə bəyan edib. Ölkəmiz indiyədək Fələstin dövlətinə dəfələrlə humanitar yardım göstərib. Ötən ilin sonunda Qahirədə keçirilmiş D-8 İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının 11-ci Zirvə görüşü çərçivəsində Yaxın Şərqdəki böhrana həsr olunmuş xüsusi sessiyada Azərbaycan heyəti rəsmən bəyan edib ki, böhran dərin narahatlıq doğurur. Qəzza və digər Fələstin ərazilərində on minlərlə günahsız insanın həyatını itirməsi, mülki infrastrukturun dağıdılması ilə müşayiət olunan böhranın humanitar nəticələri kəskin şəkildə artır. Bu xüsusda Azərbaycan bir neçə yüksək səviyyəli tədbirə ev sahibliyi edib və bunların arasında İslam Maliyyə Təhlükəsizlik Şəbəkəsinin yaradılması və Qüdsün inkişafını dəstəkləmək məqsədilə Donor Konfransı xüsusi qeyd edilməlidir.

Mübariz ABDULLAYEV

Sülh sazişi imzalanarsa...

Cənubi Qafqazın integrasiya olunmuş regiona çevrilməsində heç bir maneə qalmayacaq

Ermənistanın 30 ildən artıq yürütdüyü işğalçı siyasət Azərbaycanın gücü və qüdrəti ilə sona çatdırıldı. Beləliklə, uzun sürən müharibədən sonra Cənubi Qafqaz son 30 ildə ilk dəfədir sülhün bir addımındadır. SSRİ-nin dağılması ilə həm Azərbaycanın, həm də Ermənistanın müstəqillik əldə etdiyi tarixdən bu yana İrəvan təc-

vüzkər siyasəti ilə regionda normal dövlətlərarası münasibətlərin yaranmasına, bölgənin iqtisadi potensialından tam istifadə edilməsinə imkan verməyib. 2020-ci il Vətən müharibəsi ilə aradan qaldırılan işğal faktının ardından regionda həm də yeni siyasəti reallıqlar yaranıb - artıq, sülh regionun gələcək inkişafı üçün ən vacib şərt kimi önə çıxıb. 2023-cü il antiterror tədbirləri isə bu reallıqları daha da aydınlığa qovuşdurub - Azərbaycan özünün suverenliyini təmin etməklə, yeni bir mərhələyə start verib.

2022-ci ildən Azərbaycanın təşəbbüsü ilə meydana çıxan sülh prosesi isə yeni istiqamət alıb - xüsusilə, ikitərəfli danışıqların aparılması, dövlətlərin müvafiq strukturlarının birgə açıqlamalar yayması, bəzi kəndlərimizin işğaldan azad edilməsi, eyni zamanda, bəzi ərazilərlə bağlı delimitasiya və demarkasiya işlərinin görülməsi uğurlu nəticə üçün ümid yaradıb. Bu fakt həm dövlət rəsmiləri, həm də prosesa yaxın olan bir sıra qonşu ölkələr tərəfindən təsdiqlənir. Sülh isə əməkdaşlıq üçün ən real şans sayılır. Bu ilin martında sülh sənədinin 17 maddəsinin razılaşdırılıb yekunlaşdırılması isə onu göstərir ki, Ermənistan ümumregion inkişafın bir parçası olmaq üçün son addımın ərafındadır - sülh imzalanacağı təqdirdə bu addım atılmış olacaq.

Top Ermənistandır...

Prezident İlham Əliyev ADA Universitetində “Yeni dünya nizamına doğru” mövzusunda keçirilən beynəlxalq forumdakı çıxışında bildirib ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında saziş imzalananda və imzalandığı təqdirdə əlbəttə ki, əməkdaşlığın başlanılmasına heç bir maneə qalmayacaq. Hesab edirəm ki, biz vaxt itirməməliyik, çünki yenə də sülh sazişinə gəldikdə, top Ermənistandır: “Mən bir çox hallarda Ermənistandan ərazi bütövlüyümüz və onların konstitusiyası ilə bağlı gözlədiklərimizi dəfələrlə açıq şəkildə bildirmişəm. Bunlar məlumdur. Beləliklə, bütün bu işlər tamamlanan və sülh sazişi imzalanan kimi Cənubi Qafqazı integrasiya olunmuş regiona çevirməyə cəhd etmək üçün heç bir maneə qalmayacaq”.

Təbii ki, bölgədə əbədi sülhün formalaşması olduqca vacib amildir. İstər dövlətlərarası münasibətlərin normallaşması, istərsə də regionla bağlı böyük investisiyaların, sərmayələrin, kapitalların müzakirə mövzusu olacağı layihələrin təhlükəsizliyi baxımından sülhün vacibliyi bir daha meydana çıxır. Eyni zamanda, bölgədə sabitliyin və sabitliyin qorunması, hərbi kateklizmlərin ehtimalının ortaya çıxması, işğalçı təfəkkürdən əl çəkilməsi üçün sülh tam şəkildə bərqərar olmalıdır. Əks halda yaranacaq bir boşluq bu yeni münasibətlər sisteminin oturmasına mane ola bilər. İkinci bir tərəfdən, “yeni dünyanın” “yeni mərkəzi” sayılan regionumuzun geostrateji əhəmiyyəti hər kəsə bellidir - qarşısı yeni çağırışların ön aparıcı ünsürü kimi meydana çıxan “yol” amilinə sahib olan Cənubi Qafqazda fərqli xarici maraqların təsir imkanlarının genişlənməsi üçün boşluq olmamalıdır. Bu və bu kimi səbəblər Ermənistan ilə Azərbaycan arasında imzalanacaq potensial sülh müqaviləsini də analogiyalarından fərqləndirir. Yəni, bu sənədi yalnız və yalnız bölgədə sabitlik əldə edilməsi üçün iki tərəfin əldə edəcəyi razılaşma kimi qəbul etmək olmaz - bu sənəd qarşıdakı dövrün ən vacib siyasi-hüquqi istinad mənbəyinə çevrilmə perspektivinə malikdir.

Minsk qrupundan imtina edilməməsinin səbəbi...

Sülhün əldə olunması üçün isə Ermənistan son addımları atmalıdır - özünün dövlət Konstitusiyasında müvafiq dəyişiklikləri etmək üçün referendum keçirməli, Azərbaycana qarşı ərazi iddialarından rəsmən geri çəkildiyini bu formada təsdiqləməlidir. Eyni zamanda, ATƏT-in Minsk qrupunun ləğvi ilə bağlı müvafiq addımları atmalıdır. Vurğulayaq ki, sülh zəmini şərti üçün referendum tələb olunduğu halda, ATƏT-in Minsk qrupunun ləğvi üçün hər hansı bir qəliz prosesə ehtiyac yoxdur - Ermənistan əgər sülhpərvər mövqedədirsə, bu addımı qısa zamanda ata bilər. Bu isə onu göstərir ki, Ermənistan sülh uğrunda çalışmır - tam əksinə, fursət axtarır. Yeni situasiyanın yaranacağına ümid edir. İrəvanın bəzi dövlətlər tərəfindən aktiv şəkildə silahlandırılması da məhz buna əsaslanır. Dövlət başçısı öz çıxışında bildirib ki, onlar bəzi silahları pulsuz əldə edirlər. Bu, onların Azərbaycana qarşı yeni hərbi əməliyyatları planlaşdırmalarının səbəbidir. Bu səbəbdən onlar ATƏT-in Minsk qrupunun buraxılmasına dair bizim legitim təklifimizi qəbul etmək istəmirlər: “Çünki bizim hamımızın bildiyi kimi, Minsk qrupu Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı olan məsələləri həll etmək üçün yaradılmışdır. Əgər Ermənistan hökuməti bəyan etdikləri kimi münaqişənin bitdiyini və Qarabağın Azərbaycanın bir hissəsi olduğunu hesab edərsə, Minsk qrupunun hüquqi olaraq buraxılması üçün heç bir səbəb yoxdur. De-fakto olaraq qrup fəaliyyət göstərmir, lakin rəsmi olaraq Minsk qrupunun buraxılması üçün Azərbaycanla birlikdə birgə müdaciəti imzalamaqdan imtina etmək onların öz vaxtını gözləməsinə işarə edir. Ola bilsin onlar bəzi dəyişiklikləri, onlara üstünlüklər verən müəyyən beynəlxalq vəziyyəti gözləyirlər”.

Cənubi Qafqazın ümumi inkişafı naminə...

Bəli, sülhün imzalanmasına bir addım qalmış mənzərə təxminən bu formada - Azərbaycan dünyanın yeni iqtisadi münasibətlər sisteminə özünəməxsus yerə malik olan Cənubi Qafqazın uğurlu gələcəyi üçün strateji yol xəritəsi hazırlayıb, bu yolda ortaya çıxan maneələri aradan qaldırmaq üçün bütün diplomatik, iqtisadi və siyasi rıçaqlarından istifadə edir. Verilən bəyanatlar, səsləndirilən fikirlər bu prioritetin nə qədər ciddi olması ilə yanaşı, uğur qazanma ehtimalının da böyüklüyünü ortaya qoyur. Azərbaycan yeni nizamə aparan bu yolda Cənubi Qafqazın həm siyasi, həm də iqtisadi dividend qazanaraq çıxması üçün çalışır - başqa sözlə, Azərbaycan istər təşəbbüskarı olduğu, istərsə də iştirakçı kimi təmsil olunduğu global layihələrin ilk növbədə Cənubi Qafqaz regionunu əhatə etməsi, bölgəyə dividendlər qazandırması faktoruna fokuslanır. Ümumən Cənubi Qafqaz mövqeyi, ideyası məzmun və mahiyyət baxımından yeni tarixi bir mərhələdir - bu, bütövlükdə, Qafqazda sülhün, sabitliyin qorunmasını şərtləndirən amillər, iqtisadi, mədəni integrasiyanı özündə birləşdirir. Eyni zamanda, regionun təhlükəsizliyinin, sülhün və sabitliyin təminatının qarantı kimi çıxış edir. Bu mənada, irəli sürənləklif regionun gələcəyinin yeni inkişaf strategiyasıdır. Azərbaycanla yaxın əlaqələrə malik Gürcüstan da bu məsələdə maraqlıdır - bu həm ictimaiyyət, həm də dövlət rəsmiləri tərəfindən səsləndirilir. Prezident İlham Əliyev forumda vurğulayıb ki, bu vəziyyət Cənubi Qafqazın üç ölkəsinin xeyrinədir: “Realist olduğum üçün biz dərhal Ermənistanla dost olacağımızı təsəvvür edə bilmərik. Bu, real deyil və hətta belə bir iqtisadi integrasiya haqqında danışmaq hələ tezdir. Lakin biz etimadın artırılması üçün kiçik addımların atılmasına hazırıq. Bu yaxınlarda gürcü dostlarımız tərəfindən atılmış müəyyən təşəbbüslər var idi və biz onlara müsbət cavab verdik. Beləliklə, biz Ermənistan tərəfinin mövqeyini gözləyəcəyik”.

Ermənistan bölgəyə zərər verir...

Son 3 illik tarixə nəzər yetirərkən və sülhün, təhlükəsizliyin inkişafı prosesindəki “iştirakı” nəzərə alsaq, Ermənistanın yeni mərhələdə davranışlarını proqnozlaşdırmaq çətindir. İllərdir ki, Azərbaycanın regionda yaratmağa çalışdığı əməkdaşlıq mühitinə zərər verən İrəvan özünün qeyri-konstruktiv mövqeyindən əl çəkməməklə həm regionun ümumi inkişafına mane olur, həm də bölgənin təhlükəsizliyini sual altına qoyur. Ermənistan onsuz da işğal dövründə Azərbaycan torpaqlarına kifayət qədər zərər verib - kəndlərimiz, şəhərlərimiz dağıdılıb, milli mədəniyyət abidələrimiz yerlə-yeksan olub, xarabazara çevrilib. Hazırda Ermənistan regionun fauna və florasına, təbiətinə ziyan vurmaqda davam edir. Sülh olacağı təqdirdə bu kimi addımların monitorinqi aparılacaq və bu zərər aradan qaldırılacaq. Dövlət başçısı öz nitqində bildirib ki, jurnalistlərin, həmçinin ziyalıların səfərləri təşkil edilə, bəlkə də transşərhəd sayırla bağlı birgə tədbirlər keçirilə bilər. Biz bununla bağlı mövqeyimizi dəfələrlə bildirmişik, çünki Ermənistan Araz çayını çirkəndirir: “Əgər biz Azərbaycan istiqamətində bu məsələləri müzakirə edə bilsək, yaxşı olar. Bu, praktiki addımları göstərir və etimadın olmasının belə kiçik addımlarla tədricən azalda bilər. Bu, illər tələb edəcək, lakin biz bununla azalda bilərik”.

P.SADAYOĞLU

Təhsilin transformasiya gücü

Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva Antalya Diplomatiya Forumu çərçivəsində “Parçalanan dünyada gələcəyin qurulması: Təhsilin transformasiya gücü” adlı panel iclasda iştirak ediblər

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın himayəsi, Türkiyənin Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) ev sahibliyi ilə keçirilən və üç gün davam edən Antalya Diplomatiya Forumu çərçivəsində müxtəlif panellər təşkil olunaraq faydalı müzakirələr aparılıb. Forum

çərçivəsində həmçinin “Parçalanan dünyada gələcəyin qurulması: Təhsilin transformasiya gücü” adlı panel iclas təşkil olunub. Tədbirdə Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva iştirak ediblər.

Gələcəyin qurulmasında təhsilin əvəzsiz rolu

Tədbirdən əvvəl Afrika Mədəniyyət Evinin stendi ilə tanışlıq olub. Türkiyə Respublikasının birinci xanımı Əminə Ərdoğanın təşəbbüsü ilə 2016-cı ildə qurulan Afrika Mədəniyyət Evinin fəaliyyətinin məqsədi afrikalı qadınların əl əməyini təbliğ etmək, onların fəaliyyətini iqtisadi dəyərə çevirmək və mədəni həmrəyliyi gücləndirməkdir.

Türkiyə Maarif Vəqfinin dəstəyi ilə keçirilən tədbir bu qurumun fəaliyyətindən bəhs edən videoçarxın nümayişi ilə başlayıb. İclasda qurumun dünyada həyata keçirdiyi işlərdən bəhs edilib. Bildirilib ki, dünyanın 55 ölkəsində fəaliyyət göstərən vəqfin məktəblərində 70 minə yaxın şagird təhsil alır.

Panel iclasda hazırkı dövrdə təhsilin inkişafının vacibliyinə diqqət çəkilib. Gələcəyin qurulmasında təhsilin əvəzsiz rolu var. Türkiyənin birinci xanımı Əminə Ərdoğan tədbirdə çıxış edərək müharibələrin çoxaldığı bir dövrdə təhsilin nə qədər əhəmiyyətli olduğunu vurğulayıb. Bildirilib ki, təhsil bu gün sosial iştirak və davamlı inkişaf üçün hər zaman olduğundan daha çox vacibdir.

Sonra Türkiyə Maarif Vəqfinin Kot-d’İvuar Respublikasındakı məktəbinin şagirdləri müxtəlif dillərdə məhənlər oxuyublar və panel iclas müzakirələrlə davam etdirilib.

Təhsilin prioritetliyinə müasir dövlət kimi inkişaf edən Azərbaycanda da böyük önəm verilir. Ölkəmizdə 2030-cu ilədək olan dövrü əhatə edən strateji mərhələ üçün müəyyən edilən beş milli prioritetdən biri məhz rəqabətli insan kapitalının və müasir innovasiyalar məkanının formalaşdırılması ilə bağlıdır. Bu prioritetin uğurla reallaşdırılması üçün isə XXI əsrin tələblərinə uyğun təhsil sisteminin qurulması əsas məqsədlərdən biri kimi qarşıya qoyulub. Prezident İlham Əliyevin 2 fevral 2021-ci il tarixində imzaladığı “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” sənədində oxuyuruq: “Cəmiyyətin inkişafının təminatçısı olan ümumi təhsilin gücləndirilməsi üçün təhsil sisteminə gedən modernləşmə davam etdirilməli, məzmun islahatları dərinləşməli, integrativ tədris təcrübəsi inkişaf etdirilməlidir. Bu əsasda ölkənin beynəlxalq qiymətləndirmələrdə (PISA, PIRLS, TIMSS, ICILS) mövqeyinin əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmasına nail olunmalıdır”.

Öz növbəsində Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu ölkəmizdə müasir təhsil infrastrukturunun qurulmasını hədəfləyən layihələr həyata keçirir. Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə 2005-ci ildən həyata keçirilən “Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb” layihəsi bunun əyani təsdiqidir. Layihənin əsas məqsədi təhsil sahəsində mövcud olan problemlərin həllinə kömək etməkdən, ölkə miqyasında müasir standartlara cavab verən təhsil kompleksləri yaratmaqdan, tədrisin səviyyəsinə bilavasitə təsir edən problemləri aradan qaldırmaqdan, cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinin, yerli və xarici şirkətlərin, beynəlxalq təşkilatların bu sahədə birgə əməkdaşlıq imkanlarını müəyyənləşdirərək ümumi işin xeyrinə yönəltməkdən ibarətdir. Layihə çərçivə-

Heydər Əliyev Fondunun təhsilə davamlı qayğısı

sində 2005-ci ildən bəri ölkənin müxtəlif bölgələrində 100 mindən artıq şagirdin təhsil aldığı 400-dək məktəb binası inşa olunub və yenidən qurulub.

Bunlardan əlavə, təhsilin birinci pilləsi sayılan məktəbəqədər uşaq tərbiyə müəssisələrinin yenidən qurulması işləri də uğurla həyata keçirilir. Fond 2014-cü il fevralın 24-də Heydər Əliyev Mərkəzində təhsillə bağlı daha bir layihəsini - “Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin inkişafı” programını təqdim edib və ötən dövrdə bəhs olunan proqram çərçivəsində çoxsaylı layihələr reallaşdırılıb.

Diqqətçəkən məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, Heydər Əliyev Fondunun təhsillə bağlı layihələri yalnız respublikamızla məhdudlaşmır. Fondun “Təhsilə dəstək” layihəsi ölkə hüdudlarını da aşır. Proqram çərçivəsində Gürcüstan, Misir, Rumıniya, Rusiya Federasiyası, Pakistan və bir sıra ölkələrdə məktəblər yenidən qurulub və müasir avadanlıqlarla təchiz edilib.

MÜBARİZ

Aprelin 12-də IV Antalya Diplomatiya Forumu çərçivəsində Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Sədrinin müavini - Mərkəzi Aparatın rəhbəri Tahir Bu-

daqov ilə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyətinin Baş naziri, Ulusal Birlik Partiyasının (UBP) Sədri Ünal Üstel arasında görüş keçirilib.

YAP Sədrinin müavini ilə Ulusal Birlik Partiyasının Sədri arasında görüş keçirilib

Görüşdə xalqlarımız arasında münasibətlərin tarixi ənənələrə, ortaq dəyərlərə, dostluq və qaradışlıq prinsiplərinə əsaslandığı vurğulanıb. Azərbaycan Respublikası ilə Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti arasında son illərdə sıx təmasların olduğu qeyd edilərək müxtəlif sahələrdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq üçün geniş imkanların mövcudluğu bildirilib.

Görüş əsnasında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin mənavi-siyasi dəstəyinin Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti üçün böyük əhəmiyyətə malik olduğu vurğulanıb. Türk dünyasında əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinin hər

iki ölkə üçün mühüm prioritet olduğu bildirilərək bu xüsusda həyata keçirilən fəaliyyətin əhəmiyyəti qeyd olunub.

2023-cü il noyabrın 14-də Yeni Azərbaycan Partiyası, Ədalət və İnkişaf Partiyası və Ulusal Birlik Partiyası arasında üçtərəfli Anlaşma Memorandumunun imzalanmasının önəmi qeyd edilərək qarşıda duran vəzifələrin inkişafda uğurla icra olunduğu bildirilib, bundan sonra da məqsədyönlü birgə fəaliyyətin davam etdirilməsinin əhəmiyyəti nəzərə çatdırılıb.

Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan-Türkiyə dostluq

qrupunun üzvü Ramil Həsən və partiyanın Mərkəzi Aparatının İnformasiya texnologiyaları və ictimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin

müdiri Nurlan Qələndərovun da iştirak etdikləri görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə müzakirələr aparılıb.

Qərbi Azərbaycan mövzusu mühüm beynəlxalq platformanın gündəmində

Antalya Diplomatiya Forumunda aparılan müzakirələr bu mövzuya dair beynəlxalq məlumatlılığın artmasında vacib rol oynayacaq

Qərbi azərbaycanlıların doğma yurdlarına qayıdışı ilə bağlı beynəlxalq müstəvidə işlər davam etdirilir. Bu prosedə müxtəlif beynəlxalq platformaların imkanlarından səmərəli istifadə olunur. IV Antalya Diplomatiya Forumunda da sözügedən məsələnin gündəmə gətirilməsi çox önəmlidir.

Belə ki, Antalya Diplomatiya Forumu çərçivəsində "Qlobal idarəetmədə parlament diplomatiyası" mövzusunda baş tutan dəyirmi masada Qərbi Azərbaycan həqiqətləri də müzakirə edilib. Türkiyə Böyük Millət Məclisinin (TBMM) Xarici əlaqələr komitəsinin sədri Fuat Oktayın moderatorluğu ilə keçirilən tədbirdə Qərbi Azərbaycan İcmasının sədri, Milli Məclisin deputatı Əziz Ələkbərli, icmanın sədr müavini, Milli Məclisin deputatı Ramil Həsən, Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin, Qərbi Azərbaycan İcmasının Ağsaqqallar Şurasının sədri Əhliman Əmiraslanov, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının Parlament Məclisinin Baş katibi Asəf Hacıyev, eləcə də Latın Amerikasına və Karib hövzəsi parlamentinin sədri Rolando Gonzalez Patricio çıxış ediblər.

Dünyada baş verən mövcud problemlərə diqqət çəkən Asəf Hacıyev öz hazırdə Yer kürəsində 110 milyon nəfər, yəni, hər 70 insandan birinin qaçqın olduğunu bildirib. 1990-cı illərdə Ermənistanın Azərbaycan torpaqları ilə bağlı başladığı iddialar nəticəsində hər 10 azərbaycanlıdan birinin öz yurd-yuvasından didərgin salındığını xatırladan Asəf Hacıyev müharibənin bitməsinə baxmayaraq

Hər 70 insandan biri qaçqındır

Dünyadakı miqrasiya problemi nə diqqət çəkən Asəf Hacıyev öz hazırdə Yer kürəsində 110 milyon nəfər, yəni, hər 70 insandan birinin qaçqın olduğunu bildirib. 1990-cı illərdə Ermənistanın Azərbaycan torpaqları ilə bağlı başladığı iddialar nəticəsində hər 10 azərbaycanlıdan birinin öz yurd-yuvasından didərgin salındığını xatırladan Asəf Hacıyev müharibənin bitməsinə baxmayaraq

torpaqlarımızda törədilən dağıntılar səbəbindən bu insanların öz doğma el-obasına qayıda bilmədiyini, belə halların Azərbaycanla yanaşı, dünyanın bir çox ölkəsində yaşandığını vurğulayıb. O, hazırda ölkəmiz tərəfindən Qarabağda apardığı bərpa-yenidənqurma işlərinə toxunaraq, Azərbaycan dövləti tərəfindən bu işlər üçün ildə 4-5 milyard manat vəsait ayrıldığını, bir ölkə üçün bu məbləğin yüksək olduğunu deyib.

Ermənistan Qərbi azərbaycanlıların qayıdışını təmin etməlidir

Qərbi Azərbaycan İcması İdarə Heyətinin sədri, millət vəkili Əziz Ələkbərli isə Qərbi Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı çıxış edib. O qeyd edib ki, Ermənistanla Azərbaycan arasındakı bu münasibətə təkə Qarabağ müharibəsi ilə məhdudlaşmır. Bu münasibətin azı 200 illik tarixi var. Ermənilər bu coğrafiyada 200 ildir azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə, soyqırımı və deportasiya həyata keçirib. Ə.Ələkbərli deyib ki, Ermənistan Azərbaycanla qarşı bütün ərazi iddialarından imtina etməli, bunun üçün konstitusiyasını dəyişməlidir: "Eyni zamanda, Qarabağ müharibəsinin tərkib hissəsi kimi 1987-1991-ci illərdə Qərbi Azərbaycan – indiki Ermənistandan qovulmuş azərbaycanlıların geriye qayıdış hüququnu tanımalı və təmin etməlidir. Özü də sözde yox, əməldə".

İcmanın sədr müavini, millət vəkili Ramil Həsən isə deyib ki, sülh müqaviləsinin imzalanması ilə biz etimadın bərpasını, sülhün təşviqini və yüz minlərlə azərbaycanlının öz doğma torpaqlarına ləyaqətli şəkildə qayıdışını tələb edən yeni bir dövrə qədəm qoyuruq. Onun sözlərinə görə, 1987-1991-ci illər arasında təxminən 300 min azərbaycanlı Ermənistandan zorla qovulub: "Onların geri qayıtmaq hüququ beynəlxalq insan hüquqları və milli azlıqların qo-

runması çərçivəsində sülh prosesinin fundamental tərkib hissəsi kimi qəbul edilməlidir. Qərbi Azərbaycan İcması bu şəxslərin hüquq və azadlıqlarını müdafiə etmək məqsədilə beynəlxalq hüquq çərçivəsində və Ermənistanın ərazi bütövlüyünə, eləcə də BMT Nizamnaməsində əks olunan prinsiplərə tam hörmətlə yanaşaraq öz fəaliyyətini davam etdirir".

Qərbi azərbaycanlıların qayıdışı qarşılıqlı etimad mühiti yaradacaq

İcmanın sədr müavini hesab edir ki, Qərbi azərbaycanlıların könüllü, təhlükəsiz və ləyaqətlə qayıtmasının təmin edilməsi Azərbaycan ilə Ermənistan arasında qarşılıqlı anlaşma və uzunmüddətli sülhün qurulmasında irəliləyiş doğru addım ola bilər. R.Həsənin fikrincə, bu, həm də ikitərəfli münasibətləri yeni və daha konstruktiv səviyyəyə qaldıracaq: "Bəzi bir prosedə parlament diplomatiyası dialoqu asanlaşdırılması, etimad körpülərinin qurulması, yurtda gəri qayıdınların dinc yaşaması və sosial quruluşda reinteqrasiyasının təmin edilməsi baxımından həlledici rol oynaya bilər". O bildirib ki, Yunanistan, Bolqarıstan və Şimali Makedoniyadakı türksəilli vətəndaşların bu gün bu ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal rol oynadıqları kimi, azərbaycanlılara da indiki Ermənistanla öz doğma torpaqlarına qayıtmaq, ləyaqətlə yaşamaq, öz hüquqlarını müdafiə etmək və bu ölkənin siyasi həyatında iştirak etmək imkanı yaradılmalıdır.

Bütövlükdə, Antalya Diplomatiya Forumu kimi önəmli beynəlxalq platformada Qərbi Azərbaycan mövzusunun gündəmə gətirilməsinin siyasi əhəmiyyəti böyükdür. Nəzərə alaq ki, üç gün davam edən forumda dünyanın 155 ölkəsindən ümumilikdən altı mindən artıq iştirakçı qatılıb. Tədbirdə bir çox global hadisələrə yanaşı, Cənubi Qafqazdakı son vəziyyət, Azərbaycanla Ermənistan arasında imzalanacaq sülh sazişi, Qərbi Azərbaycan və Qərbi azərbaycanlıların öz doğma yurd-yuvalarına qayıdışı, iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə ölkəmizin rolu, o cümlədən Bakıda keçirilən COP29, Türk Dövlətləri Təşkilatının fəaliyyəti kimi ölkəmizi maraqlandıran məsələlər də müzakirə edilib. Bu faktlar Antalya Diplomatiya Forumunun mühüm beynəlxalq platforma olduğunu təsdiqləyir. Sözügedən mövzunu forumda gündəmə gətirilməsi isə Qərbi Azərbaycan məsələsi üzrə beynəlxalq məlumatlılığın artmasında vacib rol oynayacaq.

Nardar BAYRAMLI

Dünya AŞPA zalından ibarət deyil...

Bu qurumun prezidenti ölkəmizə niyə böhtan və qərəz nümayiş etdirir?

Azərbaycanın xarici siyasəti milli maraqlara əsaslanır. Dövlətimiz xarici siyasət kursunda beynəlxalq təşkilatlarda təmsilçiliyə və fəal əməkdaşlığa da böyük önəm verir. Bunun nəticəsidir ki, hazırda respublikamız həm geniş İslam dünyasında, həm də Avropa məkanında müxtəlif beynəlxalq təşkilatlarda uğurla təmsil olunur.

Ölkəmiz hər zaman dünyanın nüfuzlu təşkilatları ilə sıx əlaqələr qurmağa çalışıb. Bu baxımdan, Avropa Şurası da istisna olmayıb. 2001-ci ildə bu təşkilata tamhüquqlu üzv olduqdan sonra Azərbaycan Avropa Şurası ilə səmərəli əməkdaşlığa üstünlük verib. Nümayəndə heyətimizin fəaliyyətində ən əsas məsələ bu beynəlxalq tribunadan Ermənistanın işğalçı siyasətinin ifşa olunması olub. Lakin hər zaman Avropa parlamentarilərinin ikili standartları ilə üzləşmişik. Azərbaycan ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin etdikdən sonra müəyyən beynəlxalq dairələr ölkəmizə qarşı hücuma keçiblər. Bu "hücumlar" beynəlxalq hüququn və ədalət prinsiplərinin açıq-aşkar pozulması şəraitində baş verir. Hadisələr göstərir ki, Avropa Şurası Parlament Assambleyası da özünün "erməni sevgisi" naminə Avropa dəyərlərini tapdalayıb. Ötən ilin yanvarında öz doğma torpaqlarına qayıtmaq, ləyaqətlə yaşamaq, öz hüquqlarını müdafiə etmək və bu ölkənin siyasi həyatında iştirak etmək imkanı tapdılar. Bu "hücumlar" beynəlxalq hüququn və ədalət prinsiplərinin açıq-aşkar pozulması şəraitində baş verir. Hadisələr göstərir ki, Avropa Şurası Parlament Assambleyası da özünün "erməni sevgisi" naminə Avropa dəyərlərini tapdalayıb. Ötən ilin yanvarında öz doğma torpaqlarına qayıtmaq, ləyaqətlə yaşamaq, öz hüquqlarını müdafiə etmək və bu ölkənin siyasi həyatında iştirak etmək imkanı tapdılar.

AŞPA-da acınacaqlı vəziyyət hökm sürür

Lakin Azərbaycan güclü dövlətdir və onunla heç bir qüvvə diqtə ilə danışa bilməz. AŞPA-nın ədalətsiz qərarına cavab olaraq ölkəmizin nümayəndə heyəti də qurumdakı fəaliyyətini dayandırdı. Görünən odur ki, təşkilat ölkəmizə qarşı qərəzini hələ də davam

etdirməkdə qərarlıdır. Belə ki, bugünlərdə AŞPA prezidenti Teodoros Rusopulosun "Alpha News" mətbuat orqanına verdiyi müsahibəsində Azərbaycana münasibətdə irqi ayrı-seçkilik, ölkə hakimiyyəti ilə bağlı böhtan və qərəzlə dolu fikirləri də bunun göstəricisidir.

Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi isə Teodoros Rusopulosun Azərbaycanın əleyhinə səsləndirdiyi iddiaları qətiyyətlə rədd edərək pisləyib. Məsələ ilə bağlı nazirliyin mətbuat katibi Ayxan Hacızadə bildirib ki, Avropa Şurası nizamnaməsinin pozulması, AŞPA tərəfindən səlahiyyətlərin aşılması nəticəsində Azərbaycan əleyhinə addımdan sonra belə, dialoqa açıqlığımızı nümayiş etdirməyimizə baxmayaraq, Rusopulos, Şvabe və onlar kimi bir sıra şəxslərin davamlı şəkildə ölkəmizin beynəlxalq hüquqa və ədalətə söykənən mövqeyinə kölgə salmağa çalışdığını məlumdur. Onun sözlərinə görə, AŞPA bu illər ərzində ikili standartlar əsasında apardığı anti-Azərbaycan siyasəti ilə xalqımızın haqlı nifrətini qazanıb: "Ölkəmizin rəhbərini təhqir etmək, "diktator" adlandırmaq isə ümumiyyətlə heç bir çərçivəyə sığmır, siyasi mədəniyyətsizlik və nadanlıqdır. Assambleyada hazırkı iştirakçı vəziyyət və onun başında duran diktator Rusopulos AŞPA-dakı acınacaqlı vəziyyətin təzahürüdür. Eyni vəziyyət Avropa Parlamentində də mövcuddur. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarları ilə bağlı mövqeyimizə gəldikdə, Azərbaycanın məhkəmənin hakimlərinin seçimlərində iştirak etmədiyi nəzərə alınmaqla, onların qəbul etdiyi qərarların Azərbaycan tərəfindən icra olunmasını tələb etmək absurdur. Bu şəraitdə məhkəmənin qərarlarının yerinə

yeterilməsi mümkün deyil".

Qeyd edək ki, AŞPA-da Azərbaycan nümayəndə heyətinin səlahiyyətlərinin dayandırılması barədə ədalətsiz və hüquqi cəhətdən suallar doğuran təşəbbüsü dəstəkləyən 76 nəfər AŞPA üzvü kimi Teodoros Rusopulosun da adı qara siyahıya daxil edilib. "Rusopulos Azərbaycanla saxlarsa, rədd ediləcək", -deyə XİN rəsmisi xəbərdarlıq edib.

İcma: Rusopulos kimi irqçilərin AŞPA-da təmsil olunmaları insan hüquqları anlayışına təhqirdir

Qərbi Azərbaycan İcması da AŞPA prezidenti Teodoros Rusopulosun Azərbaycan barədə ifadə etdiyi irqi ayrı-seçkilik, böhtan və qərəzlə dolu fikirlərini sərt şəkildə qınayıb. İcma hesab edir ki, T.Rusopulosun məsuliyyətsiz davranışları bir daha AŞPA-nın mənavi iflasını göstərir. Bildirilib ki, AŞPA regionda ən böyük insan hüquqları pozuntusu olan, bir milyondan çox azərbaycanlının Ermənistan tərəfindən etnik təmizləməyə məruz qalmasına biganə qalıb. Qurum özünün anti-Azərbaycan mahiyyətini və xalqımıza qarşı irqi yanaşmasını Azərbaycanın öz ərazilərini Ermənistanın işğalından azad etməsindən sonra açıq şəkildə ortaya qoyub.

İcma bəyan edib ki, Azərbaycanın otuz illik işğala son qoymasına və beləliklə 700 mindən artıq azərbaycanlı məcburi köçkünün öz evlərinə qayıtması imkanı əldə etməsinə "kədərlənən", Ermənistan tərəfindən etnik təmizləməyə məruz qalmasına biganə qalıb. Qurum özünün anti-Azərbaycan mahiyyətini və xalqımıza qarşı irqi yanaşmasını Azərbaycanın öz ərazilərini Ermənistanın işğalından azad etməsindən sonra açıq şəkildə ortaya qoyub.

Qərbi Azərbaycan İcması Avropa ictimaiyyətinə və sağlamlıq düşüncəli siyasi qüvvələrə müraciət edərək, onları Avropa qitəsində qarşıdurma, irqçilik yayan və kimə xidmət etdikləri bəlli olmayan bu ünsürlərə qarşı mübarizə aparmağa çağırıb.

Nardar BAYRAMLI

Asiya və Avropa arasında etibarlı körpü

Azərbaycan Cənubi Qafqaz regionunda söz sahibi olan lider dövlət, Çin isə Asiyanın və dünyanın iqtisadi güc mərkəzlərindən biridir. Siyasi-iqtisadi amillər, nəqliyyat-transit qovşaqları, geosiyasi vəziyyət və digər mühüm faktorlar hər iki ölkəni bir sıra orta baxış və strateji maraqlar bucağında tamamlayır. Prezident İlham Əliyevin ötən illərdə Çinə səfərləri, habelə bu ölkənin rəsmi nümayəndələrinin respublikamıza gəlişi dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi və dərinləşdirilməsinə səbəb olub. Əlaqələrin müasir tablosuna bax-

Azərbaycan-Çin münasibətlərinin inkişafı nəhəng bir coğrafiyada rifah və əməkdaşlığın möhkəmlənməsində əsaslı rol oynayacaq

dıqda son illər intensiv və dinamik inkişafı müşahidə edilən müsbət tendensiyanı görmək mümkündür.

Hər iki ölkə global ticarətin və logistikaların ən axıcı və səmərəli nəhəng arteriyasına çevrilmiş “Bir kəmə, bir yol” layihəsində yaxın tərəfdaş, sadıq mü-

təfidir. Azərbaycan bu nəhəng nəqliyyat konseptinə uyğun olaraq, özünün nəqliyyat-logistika infrastrukturunu tam yeniləyib, Xəzər dənizində ən böyük ticarət qovşağı olan Bakı Beynəlxalq Dəniz Limanı inşa olunub, Bakı-Tbilisi-Qars istifadəyə verilib, Ələt Azad İqti-

rici ölkə kimi strateji ölkədir, qitələr arasında bağlantını təmin edən geoiqtisadi əhəmiyyətə malik təchizatçıdır.

Bu baxımdan Azərbaycanın genişşaxəli dəhlizlər formatı rəsmi Pekinin də strateji maraqları ilə üst-üstə düşür. Çin Avropa ilə ticari kommunikasiyaları Azərbaycan üzərindən həyata keçir-

sadi Zonası yaradılıb, dəmir yolu infrastrukturları şəxələndirilib. Bu tədbirlərin əsas ideyası “Bir kəmə, bir yol” landşaftının tərkib hissəsidir.

Çindən başlayan nəqliyyat marşrutunun böyük bir qovşağı olan və Avropada “qlobal qapı” adlandırılan Orta Dəhlizin ən ağıl və axıcı xəttinin Azərbaycanı əhatə etməsi isə ölkəmizin geocoğrafi mövqeyini daha da möhkəmləndirməkdədir. Bu dəhlizin ən rentabelli qollarından biri olan Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu yükötürmə qabiliyyətini 5 milyon tona çatdırmaqla Çindən gələn yüklərin bir hissəsini Avropaya ötürür.

Azərbaycanın Orta Dəhlizlə bağlı mövqeyi, sadəcə, tranzit ölkəsi olmaq və tranzitdən ödənişlər almaqdan ibarət deyil. Hədəf bütün tərəfləri vahid iqtisadi mənfəətə xidmət edən innovasiyalar və iqtisadi inkişaf proqramlarında birləşdirməkdir. Özəl sektorun bütün iştirakçılarının təmsil olunduğu müəssisələr yaratmaqla, nəhəng azad iqtisadi zonalar habı formalaşdırmaqdır. Azərbaycan

canın Qlobal Cənubun fəal ölkəsi olması və Çinin bu coğrafiyada çox vacib və fəal rol oynaması əlaqələrin çoxşaxəliliyini daha da artırır. Perspektivdə bu dəhlizin Zəngəzurdan, Zəngilan istiqamətindən keçməsi mümkün hesab edilir.

Azərbaycan həm də Çinin Avro-

“Qlobal qapı”nın Zəngəzur keçidi

pa ilə artan ticarətində mühüm ötürücü statusuna malikdir. Şərqdən gələn böyük iqtisadi resursların, mal və

xidmətlərin Avropaya çıxarılmasında və əmtəə zəncirinin genişlənməsində Azərbaycan tranzit və əlaqələndir-

“Yaşıl enerji”də sərmayə fəallığı

Prezident İlham Əliyev ADA Universitetində keçirilən “Yeni dünya nizamına doğru” mövzusunda beynəlxalq forumda Azərbaycan və Çinin münasibətlərindən bəhs edərkən bildirib ki, Çin kimi nəhəng ölkə ilə strateji tərəfdaşlıq formatına nail olmaq ölkəmiz üçün olduqca vacibdir. Rəsmi Pekin Azərbaycanın yaxın tərəfdaşı kimi nəhəng layihələrdə dəstək verir.

Hazırda Azərbaycan Çin şirkətləri ilə müxtəlif istiqamətlərdə fəal çalışır, o cümlədən “yaşıl enerji” sahəsində yaxşı təməllər qurulub və bu sahəyə birbaşa sərmayə yatırılması istiqamətində danışıqlar aparılır. Çinin “yaşıl texnologiyalar” üzrə tanınmış korporasiyaların-

dan olan “China Energy International Group Co.,Ltd.” hazırda azad edilmiş ərazilərdə təmsil olunur, Füzuli rayonunda 60 MVt-lıq və 100 MVt-lıq günəş elektrik stansiyalarının tikintisində iştirak edir. Çin şirkətləri, həmçinin, azad edilmiş ərazilərdə “ağıllı şəhər” və “ağıllı kənd” konsepsiyasının inkişaf etdirilməsinə də cəlb olunub. Eləcə də, texnologiyalar sektorunun global liderlərindən biri olan “Huawei” şirkəti Qarabağ və Şərqi-Zəngəzurdə mobil sistemlərin qurulması, “ağıllı şəhər” və kəndlərin rəqəmsal avadanlıqlarla təchizatı prosesində iştirak edir.

“China Energy” şirkəti Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə sıx

əməkdaşlıq edir, 2024-cü ilin iyun ayında imzalanmış Əməkdaşlıq Sazişinə əsasən, “yaşıl hidrogen” daxil olmaqla bərpa olunan enerji mənbələrinin inkişafı sahəsində birgə layihə icra olunacaq. “China Datang Corporation Limited” şirkətinin isə Azərbaycan-dan Avropaya “yaşıl enerji”nin ixracını nəzərdə tutan Xəzər-Qara dəniz-Avropa” yaşıl kabelinin çəkilişində iştirakı nəzərdə tutulur.

Həmçinin, yaşıl ictimai nəqliyyat vasitələri istehsal edən Çin şirkəti müasir nəqliyyat parkında xüsusilə ön yerdə dayanır və bu il istehsal edilmiş ilk avtobuslar istifadəyə verilib. Bununla yanaşı, Çin şirkətləri günəş panelləri təchizatçılarıdır və bu panellər Azərbaycanda başqa ölkələrin sərmayəsi ilə inşa edilən stansiyalarda istifadə olunur.

Strateji Tərəfdaşlıq Bəyannaməsinin hədəfləri

Strateji Tərəfdaşlıq Bəyannaməsinin əsas bəndlərindən biri iki ölkə arasında ticarət-iqtisadi əlaqələrin artırılmasıdır. Hazırda bu Asiya nəhəngi ilə Azərbaycan arasında iqtisadi-ticarəti, investisiya, nəqliyyat-kommunikasiya və s. sahələrdə döyriyyələr durmadan artır. İqtisadi-ticarəti mübadilə son 10 ildə ən yüksək səviyyəyə çatıb. Belə ki, 2015-ci ildə qarşılıqlı mal dövriyyəsinin həcmi 500 milyon dollar idisə, 2024-cü ildə iki ölkə arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi 3 milyard 744 milyon dollar təşkil edib. Çin xarici ticarət balansında idxalın həcminə görə, Azərbaycanın birinci tərəfdaşı olub. Belə ki, ötən il bu ölkədən idxal olunmuş malların həcmi 3,7 milyard dollar təşkil edib, Azərbaycanın Çi-

nə ixracı təxminən 25 milyon dollara bərabər olub.

Ümumilikdə, Çin Azərbaycanın 5 böyük ən böyük ticarət tərəfdaşından biri olmaqla 4-cü yerdə qərarlaşıb. İmkanlar isə daha böyükdür.

Birgə Bəyannamənin ən mühüm detallarından biri Azərbaycanın Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı (ŞƏT) çərçivəsində Çinlə siyasi, iqtisadi, nəqliyyat-transit təmaslarının əlaqələndirilməsi, ölkəmizin bu nəhəng təşkilatda təmsilçiliyinin təmin edilməsidir. ŞƏT-də təmsil olunmaq Azərbaycan-Çin strateji tərəfdaşlığını yeni mərhələyə qaldırmaqla yanaşı, həm də regional və beynəlxalq çərçivədə təmasların artırılması, mübadilələrin intensivləşdirilməsi və əməkdaşlığın dərinləşməsinə də-

rin zəmin yaradır. Bu mötəbər təsisat siyasi-iqtisadi həmrəylik platforması olmaqla, Azərbaycanın ŞƏT blokunda global mühtilə inteqrasiyasını daha da dərinləşdirəcək.

Azərbaycan Çinlə müdafiə sahəsində də əməkdaşlıqla bağlı dialoqu inkişaf etdirir, Silahlı Qüvvələrimizin müasirləşdirməsində bu ölkənin təchizat imkanlarından istifadə, birgə istehsal müəssisələrinin yaradılması istisna olunmur.

Beləliklə, Azərbaycan və Çin arasında ikitərəfli münasibətlərin inkişafı regional və global səviyyədə yeni imkanları səfərbər etməklə, nəhəng bir coğrafiyada rifah və əməkdaşlığın möhkəmlənməsində əsaslı rol oynayacaq.

E.CƏFƏRLİ

Azərbaycan Moldovanın enerji təhlükəsizliyini təmin edəcək

Tərəflər yeni iqtisadi hədəflər üzrə əməkdaşlıq niyyətlərini bəyan edib

Azərbaycan və Moldova 30 ildən artıq diplomatik əlaqələri olan dost ölkə və etibarlı tərəfdaşlardır. Tərəflər arasında birgə səmimi etimad mühitinin möhkəmlənməsi, əlaqələrin yüksək səviyyəyə çatmasında dövlət və hökumət başçıların qarşılıqlı səfərləri mühüm rol oynayır. Habelə iqtisadi qurumlar arasında aktiv ünsiyyətin artırılması, birgə hökumətlərarası komissiyaların qəbul etdiyi qərarların icrası əməkdaşlığın inkişafını təmin edib. Hər iki ölkə ticarət, enerji, kənd təsərrüfatı, turizm, təhsil və digər sahələrdə sıx əməkdaşlıq istiqamətlərini müəyyən edib.

Hazırda regionda baş verən yeni geosiyasi və iqtisadi reallıqlar Moldovanın Azərbaycanla münasibətlərində bir sıra məsələləri ön plan çıxarıb. İlk növbədə, Avrasiya coğrafiyasında müəyyən olunan yeni enerji-nəqliyyat-logistika xətləri Moldovanın bu proseslərdə fəal yer almaq maraqlarını intensivləşdirir.

Moldova Ukrayna vasitəsilə Qara dənizə çıxış əldə etmək və Orta Dəhliz ailəsinə inteqrasiyanı nəzərdə tutur. Bu kontekstdə Moldova-Azərbaycan əlaqələrində nəqliyyat-logistika şəbəkəsinin əlaqələndirilməsi, Şimal-Cənub və Orta Dəhliz arteriyaları üzrə marşrutların şəxələndirilməsi, həmçinin dayanıqlı logistika zəncirlərinin yaradılması istiqamətində fəal iş aparılır.

Moldova Orta Dəhlizə qoşulmaqda maraqlıdır

Rəsmi Kişineo Avrasiya nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafı kontekstində öz liman infrastrukturunu təkmilləşdirir, bu ölkədə iki liman fəaliyyət göstərir - biri özəl, digəri isə İnfrastruktur və Regional İnkişaf Nazirliyinin tabeliyində olan dövlət limanı. Dövlət limanı hazırda aktiv modernləşdirilmə mərhələsindədir, özəl liman zonası isə yaxın vaxtlarda investisiya cəlb olunmaqla modernləşdiriləcək. Moldovanın liman potensialı və logistika infrastrukturunu inkişaf etdikdə Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı arasında birbaşa əlaqələrin qurulması təmin olu-

nacaq.

Avrasiya nəqliyyat marşrutları çərçivəsində prosedurların sadələşdirilməsi və transsərhəd daşımaların sürətləndirilməsi üçün “yaşıl dəhliz”in yaradılması isə bütün tərəflər arasında qarşılıqlı ticarət dövriyyəsinin artmasına imkan verəcək.

Hazırda Moldova və Azərbaycan arasında ticarət dövriyyəsinin həcmi təxminən 10 milyon dollar təşkil edir ki, bu, mövcud potensialdan qat-qaz azdır. Buna görə də, tərəflər ticari əlaqələri artırmaq üçün müxtəlif təşviqədi alətlərin tətbiqini zəruri hesab edir.

SOCAR-ın investisiya planları

zinə inteqrasiya üçün əlverişli imkan yaradır. Azərbaycanın yaxın illərdə Avropaya qaz nəqlinin artması Moldovanın da bu dəhlizdə yanacaq əldə etməsinə reallaşdıracaq.

Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) isə Moldovada böyük neft emalı kompleksini qurma-

ğı planlaşdırır. SOCAR-ın Rumıniyadakı logistika bazası bu ölkədə mövcud yanacaq-enerji infrastrukturuna inteqrasiyanı asanlaşdırır. Bundan başqa, SOCAR-ın istehsal etdiyi mineral gübrələrin yerli aqrar-sənaye kompleksinə qoşulması da diqqətə layiqdir.

Biznes-forum ikitərəfli əlaqələr üçün yeni imkanlar açır

İki ölkə arasında iqtisadi dialoqun daha da güclənməsində investisiya tərəfdaşlığı mühüm amillərdən biridir və bu prosesdə hər iki ölkənin investisiya şirkətlərinin rolu böyükdür. Hazırda Moldovada 110-dan çox Azərbaycan kapitalı şirkət fəaliyyət göstərir ki, onlar müxtəlif sektorlara sərmayə yatırımlarında fəal iştirak edir. Həmçinin, dövlət müəssisələri də bu ölkə

kəyə sərmayə qoyulmasında aktiv rol oynayır. Azərbaycan Moldovada xarici investisiyaların həcminə görə 33-cü yerdə dayanır. 2023-2024-cü illərdə bu dövlətə investisiya yatırımı 5 milyon təşkil edib. Hər iki ölkə qarşılıqlı investisiyaları artırmaq niyyətindədir.

Bakıda keçirilən biznes-forumda ikitərəfli iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi imkanları nəzərdən

keçirilib. Qeyd olunub ki, sənaye, investisiya, ticarət, aqrar və digər istiqamətlər üzrə qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlığın inkişafı üçün böyük imkanlar var. Forumda çıxış edən Azərbaycanın kənd təsərrüfatı naziri Məcnun Məmmədov bildirib ki, hər iki ölkənin iqtisadi potensialı daha geniş əlaqələrin qurulmasına imkan verir ki, bundan da səmərəli istifadə etmək lazımdır. Moldova Baş nazirinin müavini, infrastruktur və regional inkişaf naziri Vladimir Bolea isə vurğulayıb ki, Moldova aqrar ölkə olaraq Azərbaycanla daha çox məhsul ixrac etmək imkanına malikdir. Bununla yanaşı, Azərbaycan da Moldovanın ehtiyacı olan məhsulları ixrac edə bilər. Azərbaycan hazırda neft və neft məhsulları, ağac, meyvə və tərəvəz ixrac edir. Hər iki ölkə böyük bazara sahibdir və ticarət əlaqələrinin qarşılıqlı olaraq inkişaf etdirmək üçün böyük fürsət var.

rib ki, son illərdə Moldova rəqəmsal texnologiyalar sahəsində

Azərbaycanlı investorlar rəqəmsal sektorda

Azərbaycan Moldovanın enerji infrastrukturunun inkişafına, o cümlədən bərpaolunan enerji mənbələri seqmentinə və şəbəkələrin modernləşdirilməsinə də investisiyalar cəlb etməyi planlaşdırır. Moldovada bioqaz istehsalı üçün səmərəli şəkildə istifadə edilə bilən böyük miqdarda kütlə var və SOCAR-ın bu bölməyə də investisiyalar qoyması istisna de-

yl.

Moldova azərbaycanlı investorları dövlət müəssisələrinin özəlləşdirilməsi prosesinə də dəvət edir. Xüsusilə də ağıllı texnologiyalar və sənaye innovasiyaları üzrə müəssisələrin özəlləşdirilməsində daha yaxşı potensial yaradılıb. Ölkənin İqtisadi İnkişaf və Rəqəmsallaşdırma Nazirliyinin dövlət katibi Viorel Qarats bildi-

beynəlxalq reytinglərdə mövqelərini əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırıb. Texnologiyaların və startapların inkişafı üçün hökumətin təmin etdiyi geniş iqtisadi stimullar, güzəşt imkanları bu baxımdan azərbaycanlı investorların həmin sektorda təmsil olunmasını asanlaşdırır.

ELBRUS CƏFƏRLİ

Avropa İnvestisiya Bankı ölkəmizdə “yaşıl istiqrazlar” buraxacaq

Avropa İnvestisiya Bankı (AİB) Azərbaycanda “yaşıl istiqrazlar”ın emissiyası (buraxılışını) imkanı-nı nəzərdən keçirir. Bankın açıqlamasında qeyd edilir ki, Azərbaycanın iqtisadiyyatın şəxələndirilməsi istiqamətində yürütdüyü qətiyyətli siyasət, o cümlədən, bərpaolunan enerji mənbələrinə və enerji səmərəliliyinə fəal şəkildə sərmayə yatırması, xarici investorlarla və maliyyə institutları ilə sıx əməkdaşlığı artırması “yaşıl istiqrazlar”ın buraxılması üçün mübit şəraiti formalaşdırıb. AİB Azərbaycan hökumətinin, bank təşkilatlarının “yaşıl taksonomiya” planla-

rını, etibarlı normativ baza yaratmasını və ekoloji cəhətdən dayanıqlı layihələrin aydın xəttini müəyyən-ləşdirməsini nəzərə alaraq “yaşıl maliyyə” vəsaiti-nin cəlb edilməsini mümkün hesab edir.

Qeyd edək ki, Avropa İnvestisiya Bankı dünyada “yaşıl maliyyələşdirmə” sahəsində, o cümlədən ekoloji cəhətdən dayanıqlı layihələri dəstəkləyən istiqrazların buraxılmasında böyük təcrübəyə malikdir. Bank “yaşıl maliyyə” alətlərindən olan “yaşıl istiqraz” və “yaşıl səhm”lərin buraxılışın ekoloji cəhətdən təmiz texnologiyaların genişləndirilməsi və iqlim dəyişikliyi azaldılması istiqamətində strategiyaya kömək məqsədilə dəstəkləyir. Son 5 ildə bu kağızların emissiyası global bazarlarda 230 milyard dolları ötüb ki, həmin maliyyələşmədə Dünya Bankı, Avropa Komissiyası ilə birlikdə Avropa İnvestisiya Bankı da fəal yer alır.

ləri bu qiymətli kağız vasitəsilə maliyyələşdirir.

Azərbaycanın bank sistemi üçün “yaşıl istiqrazlar”ın emissiyası əsas hədəflərdən biridir. Hazırda maliyyə bazarlarında yaşıl ekosisteminin qurulması və mühafizəsi ilə bağlı reallaşan tədbirlərə uyğun olaraq qabaqcıl

“Yaşıl iqtisadiyyat” quruculuğu prinsiplərindən biri

“Yaşıl istiqrazlar” maliyyə sektorunda davamlılı-ğı təşviq etmək, iqlimlə əlaqəli və ya digər növ xüsusi ekoloji layihələri dəstəkləmək, sosial və ətraf mühitin yaxşılaşdırılmasına töhfə vermək baxımından daha cəlbəedici. Ekoloji və iqlim layihələrini dəstəkləmək üçün sabit gəlirli bir maliyyə aləti olan “yaşıl istiqraz” enerji səmərəliliyi, ekoloji çirklənmə ilə mübarizədə öz səmərəsini verməkdədir. Avropa Birliyi ölkələrindən Finlandiya, İsveçrə, Estoniya, Niderland, İrlandiya, Norveç və digərləri davamlı kənd təsərrüfatı, ekosistemlərin qorunması, təmiz nəqliyyat, davamlı su idarəçiliyinə yönəlmiş layihə-

beynəlxalq təcrübə hərtərəfli nəzərdən keçirilir. Mərkəzi Bank (MB) tərəfindən ötən il təsdiq edilmiş “Yaşıl Maliyyə Taksonomiyası” sənədinin də əsas prioritetlərindən biri dünya ölkələrinin maliyyə bazarı iştirakçıları ilə əməkdaşlığı artırmaqla müasir maliyyə alətlərinin ölkəmizdə tətbiqinin təmin edilməsidir. “Yaşıl maliyyə” investisiyaları adlanan həmin alətlər “yaşıl iqtisadiyyat” quruculuğu prinsiplərinə əsaslanır və dayanıqlı iqtisadiyyatın inkişafına xidmət edir. Bu baxımdan Avropa Bankı ilə bu sahədə əməkdaşlıq gündəmdə aktual yer alan hədəflə çatmaq üçün yaxşı fürsətlərdən biri hesab oluna bilər.

Banklar “yaşıl istiqraz”ların buraxılışına start verir

Artıq ölkəmizdə pilot sənari kimi bir sıra təşkilatlar tərəfindən “yaşıl istiqrazlar” yerləşdirilib. “Rabitəbank” ASC tədavi müddəti 2 il və illik faiz dərəcəsi 9,5 % olmaqla ümumi dəyəri 10 milyon manat olan istiqrazlar buraxıb. Eləcə də “Unibank” ASC isə tədavi müddəti 36 ay, illik faiz dərəcəsi

11,5 % olan 20 milyon manatlıq istiqrazlar yerləşdirib. SOCAR “SOCAR Green” layihələrinə dəstək məqsədilə “yaşıl istiqrazlar”ın buraxılışını təmin edib, nominal dəyəri 1000 dollar olan istiqrazların illik gəlirliliyi 6 faiz, emissiyanın ümumi həcmi 200 milyon dollar, tədavi müddəti isə 5 ildir.

“Yaşıl enerji subsidiyaları”na dəstək

Yeri gəlmişkən, Avropa İnkişaf Bankı Azərbaycanda “yaşıl enerji” sahəsinə də maliyyə dəstəyində maraqlı olduğunu bəyan edib. Nəzərə alsaq ki, bankın emissiya etdiyi istiqrazların təxminən 35-40 faizi bərpaolunan enerji mənbələrinə aiddir, bu zaman “yaşıl enerji” mənbələri üzrə zəngin potensialı olan Azərbaycana həmin istiqamət üzrə maliyyə dəstəyinin göstəriləcəyi itisna deyil. Həmçinin, “yaşıl enerji subsidiyaları”na da dəstək veriləcəyi ehtimal olunur. Qeyd edək ki, bu qiymətli kağızlar da Aİ ölkələrində geniş ya-

yılmış maliyyə alətlərindən biridir. Belə ki, müxtəlif ekoloji fondlar, eləcə də BMT-nin ətraf mühitlə bağlı qurumları da Aİ ilə əməkdaşlıq çərçivəsində ekoloji subsidiyaların ayrılmasında fəal rol oynayırlar.

Beləliklə, Avropa İnvestisiya Bankı ilə əməkdaşlıq Azərbaycan üçün mühüm əhəmiyyət kəsb etməklə “yaşıl maliyyə” mənbələrinə çıxış üçün geniş imkanlar açacaq, yuxarıda qeyd edilən maliyyə və investisiya alətlərindən faydalanmasına səbəb olacaq.

E.CƏFƏRLİ

Süni intellektlə bağlı geniş platforma

Bakı süni zəka üzrə liderləri bir araya toplayıb

Yeganə

Bugünlərdə Azərbaycanda süni intellekt sahəsində qabaqcıl şirkətlərdən biri olan “Neurotime” və ADA Universitetinin təşkilatçılığı ilə 6-cı Beynəlxalq Süni İntellekt və Big Data Forumu keçirilib. Forumda yerli və beynəlxalq mütəxəssislər, tədqiqatçılar, sahə mütəxəssisləri və dövlət nümayəndələrinin iştirakı ilə müxtəlif sahələrdə süni intellektin tətbiqi imkanları geniş şəkildə müzakirə edilib. ADA Universiteti, Florida Texnologiya İnstitutu, Nyu-York Universiteti, Tallin Texnologiya Universiteti və Kolumbiya Universitetinin professorları çıxış edərək innovasiyalar və süni intellektin perspektivləri barədə dəyərli bilik və təcrübələrini bölüşüblər. Tədbir çərçivəsində süni intellekt və Big Data sahəsindəki ən son texnologiyaların, elmi nailiyyətlərin və innovativ həllər təqdim olunub.

2030-cu ilə qədər...

Forum Azərbaycanın süni intellekt və rəqəmsal transformasiya sahəsində regional liderliyə doğru atdığı növbəti mühüm addım kimi qiymətləndirilir. Tədbirdə iştirak edən İqtisadiyyat Nazirliyinin Dördüncü Sənaye İnqilabının Təhlili və Koordinasiyası Mərkəzinin icraçı direktoru Fərid Cəfərov bildirib ki,

global süni intellekt bazarı 2025-ci ilin sonuna qədər 500 milyard dollara çatacaq. 2030-cu ilə qədər bu göstərici 1,8 trilyon dollara qədər artacaq. “Biz yeni bir dövrün astanasındaydıq. Hazırda süni intellekt böyük məlumatlar sadəcə həyatımızı dəyişmiş və innovasiyaları transformasiya etmiş, həm də onlar problemləri həll etmə, xidmətlər göstərmə və cəmiyyəti formalaşdırma üsullarımızı yenidən nəzərdən keçirməyimizə səbəb olur”.

F.Cəfərovun sözlərinə görə, səhiyyədən təhsilə, logistikadan enerjiyə qədər - bu texnologiyalar nəhəng transformasiya potensialına malikdir. Həmin sahələrdə süni intellektə çıxış imkanlarının artırılması hədəflənib.

Dünya Süni İntellekt Alyansının üzvü

Fərid Cəfərov qeyd edib ki, Azərbaycan Dünya İqtisadi Forumu (DİF) ilə birgə müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən enerji sahəsində süni intellektin tətbi-

qi ilə bağlı layihələr həyata keçirir: “Hazırda DİF ilə birgə bir neçə layihə həyata keçiririk. Azərbaycan DİF-in Süni İntellektin İdarə Edilməsi Alyansının üzvüdür. Biz müxtəlif istiqamətlərdə işləyirik, o cümlədən energetikada süni intellektin tətbiqi ilə bağlı layihələr üzərində çalışırıq. Eyni zamanda çağrı mərkəzlərində süni intellektdən istifadə edirik”.

Pilot layihələr - strateji yolun istiqamətləri

F.Cəfərov bildirib ki, Azərbaycanda səhiyyə, təhsil, kənd təsərrüfatı, idman, rəqəmsal dövlət və bir çox digər sahələrdə süni intellektin məsuliyyətli istifadəsi üzrə pilot layihələr sınaqdan keçirilir. Hökumət tərəfindən qəbul edilmiş süni İntellekt üzrə Milli Strategiya sənədi ölkənin etik, inklüziv və innovasiyaya yönəlmiş süni intellektə gedən yolunu müəyyən edir və bu strategiya 5 əsas istiqamət üzərində qurulub: “Birincisi - süni intellektin idarə edilməsi və tənzimlənməsidir: onun tətbiqi üçün normativ bazanın, etik standartların və qaydaların yaradılması. İkincisi - istedadlar və təhsil: gənclərin süni intellektə yönəlmiş gələcək

əmək bazasına hazırlanması, həmçinin bütün Azərbaycan vətəndaşlarının süni intellektin gətirəcəyi dəyişikliklərə uyğunlaşması. Üçüncüsü - infrastruktur və məlumat ekosistemi. Superkompüterlər, data mərkəzləri, məlumatların saxlanması və yüksək sürətli internet olmadan süni intellektin inkişafını təmin etmək mümkün deyil”.

F.Cəfərov qeyd edib ki, bu istiqamət ölkədə keyfiyyətli, təhlükəsiz və uyğun məlumatların təmin edilməsini nəzərdə tutur: “Dördüncü istiqamət - tədqiqat və innovasiyalardır: süni intellekt sahəsində akademik cəmiyyətin, startapların və tətbiqi tədqiqatların dəstəklənməsi. Beşinci istiqamət - beynəlxalq əməkdaşlıqdır. Süni intellekt sahəsində dünya inkişafından təcrid olunmaq müsbət nəticələr verməyəcək. Məhz buna görə global tərəfdaşlarla qarşılıqlı əlaqə və süni intellektin məsuliyyətli gələcəyinin formalaşmasında iştirak həlledici rol oynayır”.

Omandan sonra Avropaya?

Aprelin 12-də Omanın vasitəçiliyi ilə baş tutan ABŞ-İran danışıqlarının ilk raundu arxada qaldı. Xatırladaq ki, İranın xarici işlər naziri Abbas Əraqçının və ABŞ prezidentinin Yaxın

Birinci raund bitdi - tərəflər razıdır

Tehran - Vaşinqton münasibətlərinin gələcəyi müəyyənləşir

ABŞ kompromisə hazırdır

Görüşmələrdəki situasiyanı nəzərə alaraq, ortaqların tapılması ümid çox az idi. Hətta bəzi siyasi ekspertlər danışıqların baş tutmama ehtimalından bəhs edirdilər. Onların fikrincə, Yaxın Şərqdə sabitliyin formalaşmasında maraqlı olmayan bir sıra qüvvələrin belə prosedura müdaxiləsi gözlənilirdi. Paralel olaraq bir sıra məsələlərə baxışda radikal fikir ayrılıqlarının yaşanması razılığın nisbi edirdi. Bununla belə, görüşdə mühüm fikirlər səslənib. “Tasnim” mənbələrinə istinadən yazıb ki, İran hazırkı danışıqlarda bir sıra qırmızı xətlər müəyyən edib. Tehran xüsusilə vurğulayıb ki, ABŞ nümayəndə heyəti “İranın nüvə proqramı ilə bağlı təhdid di-

İranın isə bu danışıqlardan istifadə edərək sanksiyaları yumşaltmağa çalışdığı bildirilir. Bunun müqabilində nüvə proqramının məhdudlaşdırılması qəçil-

İran tam nüvəsizləşmənin əleyhinədir

mazdır. Maskat görüşü nüvə məsələsində dönüş nöqtəsi kimi xarakterizə olunsun da, Tehran Trampın tələb etdiyi kimi İranın nüvə proqramının tam ləğvinə hazır olmadığını bildirir. İran rəhbərliyi bəyan edib ki, ölkənin zənginləşdirilmiş uran ehtiyatları atom bombası yaratmaq üçün kifayətdir - Tehran bəyan edib ki, danışıqlar birbaşa olmasa da ciddi niyyətlə aparılır. Bundan əvvəl İranın ali dini lideri-

lindən istifadə etməkdən və ya həddindən artıq tələblər irəli sürməkdən çəkinməlidir”. “Tasnim”in yaydığı məlumata görə, İran sanksiyaların ləğvi müqabilində nüvə proqramının dinc xarakter daşması ilə bağlı etimad mühitini gücləndirməyə hazır olduğunu söyləyib. “Axios” isə ABŞ prezidenti Donald Trampın İranla razılığa gəlmək üçün kompromislərə getməyə hazır olduğunu yazıb.

Qeyd edək ki, martın əvvəlində Tramp “Fox News” telekanalına müsahibəsində İranla nüvə sazişi bağlamaq istədiyini bildirmişdi - müqavilənin bağlanması üçün vaxtın məhdud olduğu önsə çəkilmişdi. Amma bu təklif İran tərəfindən rədd edilmişdi - islam respublikası bu “razılışmanı” “İran raketlərinin uçuş məsafəsini və onun regiondakı təsirini məhdudlaşdırmağa cəhd” kimi dəyərləndirmişdi.

nin siyasi məsələlər üzrə müşaviri Əli Şamxani Tehranın ABŞ-la potensial razılışma üçün praktiki təkliflərinin olduğunu qeyd etmişdi. Şamxani bildirmişdi ki, “Vaşinqton səmimi niyyət və real siyasi iradə nümayiş etdirsə, razılaşmaya gedən yol asan olacaq”. Xarici işlər nazirinin müavini Məcid Taxt-Rəvəngi İranın diktə deyil, qarşılıqlı hörmət əsasında dialoqa inandığını vurğulayıb. O əlavə edib ki, regional əməkdaşlıq Yaxın Şərqdəki problemlərin həllinin açarıdır.

60 günə razılaşmasalar, bombalanacaqlar...

Danışıqlar başlamazdan əvvəl ABŞ Dövlət Departamenti ilk görüşün tanışlıq xarakteri daşıyacağını və onun nəticələrinə əsasən danışıqların davam edib-etməməsi ilə bağlı qərarın veriləcəyini bildirmişdi. “Politico” nəşri isə yazıb ki, danışıqlar 60 gün müddətində müsbət nəticə verməyəcəyi halda Tehran hərbi əməliyyatlarla üzləşə bilər.

İkinci raund harada olacaq?

Qeyd edək ki, hər iki tərəf danışıqların ikinci raundunun keçirilməsi ilə bağlı razılıq əldə etsə də, məkanla bağlı ziddiyyətli xəbərlər yayılmaqdadır. Belə ki, birinci görüşdən sonra ikinci mərhələnin aprelin 19-da Maskatda baş tutacağını hər iki tərəfin təsdiqlədiyi bildirilmişdi. Hətta İranın xarici işlər naziri Abbas Əraqçi ölkənin dövlət televiziyaya və radio şirkə-

tiv atmosferdə fikir mübadiləsi aparılıb. Bəlli olub ki, Tehran və Vaşinqton danışıqları davam etdirmək barədə razılığa gəliblər.

Qeyd etmək lazımdır ki, dolaylı danışıqlardan sonra İran və Amerika nümayəndə heyətlərinin başçıları Oman xarici işlər nazirinin iştirakı ilə bir neçə dəqiqəlik təkmil müzakirə aparılıb.

Bu mənada, danışıqlara yanaşma birmənalı deyil - bir sıra İsrail rəsmiləri və respublikaçı deputatlar ABŞ-la danışıqları İran üçün “fırsət” adlandıraraq, onları bildirirlər ki, Tehran vaxt qazınmaq və qüvvələrini bərpa etmək üçün bu 60 günlük fasilədən istifadə edəcək. Amma ABŞ-ın mövqeyi də ortadadır. Vaşinqtonla razılığa gəlinməsə, Tehranı həm bombalama, həm də ikinci dərəcəli tariflər gözləyir. NBC telekanalı ABŞ prezidentinin sözlərindən sitat gətirib: “Əgər onlar razılığa gəlməsələr, bombardman olacaq. Daha əvvəl görmədikləri kimi bombardman olacaq”.

tinə müsahibəsində bildirmişdi ki, İran və ABŞ nümayəndə heyətləri tezliklə razılığa gəlməyə can atırlar və “danışıqlar namına danışıqlar aparmaq istəmirlər”.

“Axios” mənbələri isə görüşün ikinci raundunun Romada keçiriləcəyini yazıb - Mənbənin “Axios”a verdiyi məlumata görə, Tramp administrasiyası birinci raunddan məmnun qaldığını bildirib. ABŞ Romada birbaşa danışıqların aparılmasını istəyir. Nəşr Vitkoffun görüşdən sonra Trampa İranla danışıqların aparılmasını dəstəkləyən Fars körfezi ölkələrinin nümayəndələri ilə də danışıqların bildirildiyini yazıb.

S.İSMAYILZADƏ

“Şərq ekspresi”nin yeni sərnişinləri

AI Çinə tərəf “yol” gedir

Avropa İttifaqı Şurasının prezidenti Antonio Kosta və

Avropa Komissiyası Ursula Fon der Leyenin başçılıq et-

diyi nümayəndə heyəti Çin prezidenti Si Cinqinlə ticarət

rət məsələlərini müzakirə etmək üçün iyulda Çinə səfər etməyə hazırlaşır. “Bloomberg” xəbər verir ki, iki tərəf arasında əvvəlki sammit də Çində keçirilib. Ar-

tıq sammitin Pekində keçirilməsi ilə bağlı razılığa gəlinib. Bu addım Avropa liderlərinin Çinlə ticarət məsələlərini müzakirə etmək istəyini göstərir. Almaniya-

nın “Handelsblatt” qəzeti yazır ki, Pekin ilə AI Çindən elektriklə işləyən avtomobillərə tariflərin qaldırılması məsələsini də müzakirə edəcək.

Radikal qərarlara əl atılır...

Qeyd edək ki, ABŞ-ın ixrac məhsullarına tətbiq etməyi planlaşdırdığı tarif siyasəti nəticəsində yaranan global “silkələnmə” yeni effektlər verməyə başlayıb. Artıq bu “mübarizə” dünyanın aparıcı üç iqtisadi güc mərkəzi arasında əsəbləri tarıma çəkib - ABŞ və Çin qarşılıqlı şəkildə tarifləri maksimuma çatdırıblar. Belə ki, aprelin 10-da ABŞ prezidenti Donald Tramp Çin mallarına idxal rüsumlarını əvvəllər bildirildiyi kimi 125 faiz deyil, 145 faiz qaldırdığını açıqlayıb. Tramp rüsumların artırılmasını fenta-

nil narkotiki ticarəti ilə bağlı Pekinin fəaliyyətsizliyi ilə əlaqələndirib. O, həmçinin Pekini global bazarlara “kifayət qədər hörmət etməməkdə” ittiham edib.

Buna cavab olaraq Çin Maliyyə Nazirliyi ABŞ mallarına tətbiq edilən tarifləri daha əvvəl elan etdiyi 84 faizdən 125 faizə qaldıracağını açıqlayıb. “New York Times” yazır ki, rəsmi Pekin bəzi nadir torpaq metalları və maqnitlərin ixracını da müvəqqəti dayandırır. Məlumata görə, avtomobillərin, dronların və raketlərin istehsalında istifadə

olunan mühüm komponentlərin bir çox limanlardan daşınmasına məhdudiyyət qoyulub və yeni ixrac qaydaları üzərində iş aparılır. Bu addım xüsusilə amerikalı hərbi podratçılar, həmçinin Yaponiya və Almaniyaya tədarük zənciri üçün ciddi təsir göstərə bilər. Çin üçün iqtisadi baxımdan bu məhsulların ixracı böyük pay tutmasa da, bu qərarın ABŞ və müttəfiqləri üçün strateji nəticələri ola bilər.

Qərb ekspertləri isə ABŞ-ın baş verənləri müşahidə etdiyi və artıq müəyyən qərarlar vermək məcburiyyətində qaldığını önə çəkirlər. AI-Çin yaxınlaşması Vaşinqtonu vəziyyəti dəyişməyə məcbur edib. Trampın birjaların “çöküşü” bəhanəsi ilə qarşılıqlı tarifləri 90 gün ərzində “dondurması” bununla əlaqələndirilir. Siyasi texnoloq-

Kremli açıq dəstəkləməyib. Bu mənada Çin-Rusiya əlaqələri sırf işgüzar xarakter daşıyır. Onlar iddia edirlər ki, Pekinin dünyada birinci iqtisadiyyat olma perspektivində Rusiya da rəqib kimi görünür - bu baxımdan, Pekinin həm Rusiyaya, həm də ABŞ-a alternativ qüvvə sayılan AI ilə yaxınlaşması daha çox mümkün görünür. Hətta

“Şərq ekspresi”nə “söykənməsi” ilk hadisə deyil. Rusiya-Ukrayna müharibəsinin birinci ili başa çatan kimi, Avropa kontingenti Çinlə əlaqələri daha

Çin-Aİ ittifaqı: ABŞ narahatdır, Rusiya isə hələ ki, susur...

lar bu addımı Avropa ilə Çin arasındakı münasibətlərə əlavə təzyiq kimi dəyərləndirirlər. ABŞ-ın bəzi beyin institutlarının bu məsələdəki dəyərləndirməsi isə böyük maraq kəsb edir - onlar düşünürlər ki, əslində Çin həmişə Rusiya üçün situasiya tərəfdaşı olub: sərfəli tərəfdaşlıq, Rusiyanın xammal və resurslarının cəbedici ixracı qarşılığında Pekin ilə Moskva arasında dostluğun varlığını inkar etmək olmaz. Amma bunu müttəfiqlik saymaq olmaz - Ukrayna məsələsində Pekin

Çinin Rusiya-ABŞ danışıqlarında iştirakla bağlı istəyini dilə gətirməsi də AI-nin “əvəzedici” olmaq istəyi ilə əlaqələndirilir. Təsədüfi deyildi ki, Çinin Avropa məsələləri üzrə yeni xüsusi elçisi Lu Şaye prezident Donald Trampın Avropadakı Amerika müttəfiqləri ilə rəftarından “dəhşət” hissi keçirdiyini və Ukrayna ilə bağlı sülh razılaşmasının yalnız ABŞ və Rusiya tərəfindən müəyyən edilməməli olduğunu bildirmişdi.

Xatırladaq ki, Avropanın

da möhkəmləndirmək üçün hərkətdə keçmişdi - məsələn, 2023-cü il aprelin 5-də Fransa prezidenti Emmunuel Makronun və Avropa Avropa İttifaqının Komissiyasının rəhbəri Ursula Fon der Leyenin Çinə birgə səfəri baş tutmuşdu. Qeyd edək ki, Makronla Fon der Leyenə qədər Almaniya kansleri Olaf Şolts, İspaniyanın Baş naziri Perdo Sançes və Avropa İttifaqının keçmiş təhlükəsizlik və xarici siyasət məsələləri üzrə komissarı Jozep Borell də Pekini “ziyaret” etmişdilər.

Vaşinqtondan AI-yə : İntihar etməyin!

Çin də hazırkı vəziyyətdən razı deyil - amma bildirir ki, başqa çıxış yolu yoxdur. Hətta AI-Çin əlaqələrinin yeni mərhələyə qədəm qoyması da “zamanın tələbi” kimi tirajlanır. Çin prezidenti Si Cinqin aprelin 11-i Pekində İspaniyanın Baş naziri Pedro Sançes ilə görüşü zamanı deyib ki, Çin və Avropa İttifaqı beynəlxalq ticarət mühi-

tini qorumaq, birtərəflilik və zorakılığa müqavimət göstərmək, qaydaları və nizam-intizamı qorumaq üçün birlikdə çalışmalıdırlar. Çin liderinin sözlərinə görə, ticarət müharibəsində qalib ola bilməz.

Vurğulandığı kimi, növbəti AI-Çin sammiti iyul ayının ikinci yarısını planlaşdırılıb. Qeyd edək ki, sonuncu AI-Çin sam-

miti 2023-cü ilin dekabrında Pekində baş tutub. Amma sammit-qabağı artıq müəyyən “atmacalar” müşahidə edilməkdədir. ABŞ-ın maliyyə naziri Skott Bessent ABŞ-ın ticarət siyasətindəki dəyişiklik səbəbindən Pekinə yaxınlaşmağı düşünən ölkələrə iki dəfə düşüncə tövsiyə edib. “Bu, öz boğazını kəsmək (intihar) deməkdir” deyərək, xəbərdarlıq edib.

üçün 12 milyard avroluq investisiya paketi təqdim etmişdi və bildirmişdi ki, paketdə dörd prioritet var:

1. Transxəzər Nəqliyyat Dəhlizinin flagman layihəsi ilə daşıma;
2. İqlim, enerji və su (Roğun və Qambarata bənd layihələri, Aral dənizi hövzəsində yaşıllıq zolağı);
3. Rəqəmsal texnologiyalar.
4. Avropa İttifaqının çox ehtiyac duyduğu Mərkəzi Asiyanın kritik xammalı (Mərkəzi Asiyada

AI-Mərkəzi Asiya forumu Çinlə əlaqələri gücləndirməyə “qapı açmaq” idi?

Bir sıra ekspertlər AI-nin Çinlə əlaqələrini möhkəmləndirmək niyyətinin sübutu kimi bir neçə gün öncə Səmərqənddə keçirilən birinci Mərkəzi Asiya - Avropa İttifaqı sammitini də göstərirlər. Qeyd edək ki, aprelin 4-də Özbəkistanın sədrliyi ilə keçirilən ilk sammitdə Orta Asiya respublikalarının prezidentləri və AI rəsmiləri iştirak etmişdilər. Tədbirin notisi kimi isə son illərdə yüksək səviyyəli ikitərəfli əlaqələrin

artması və sürətlə inkişaf edən çoxtərəfli və regional gündəm fonunda AI və Mərkəzi Asiya liderləri strateji tərəfdaşlıq qurmaqla iki region arasında münasibətlərin səviyyəsini yüksəltmək barədə razılığa gəldikləri bəyan edilmişdi. Avropa Komissiyasının sədri Ursula Fon der Leyen Səmərqənd sammitində Çinin “Yeni İpək Yolu”nun Avropa analoqu olan Qlobal Gateway təşəbbüsü çərçivəsində Mərkəzi Asiya ölkələri

kritik mineralların yerli dəyər zəncirlərinin yaradılması).

Bu əlaqələrin inkişafı isə özlüyündə Çin-AI münasibətləri üçün bir “qapı” da sayıla bilər. Çünki AI anlayır ki, adicəkilən regionla iqtisadi münasibətlərin inkişafı müəyyən mənada Çin ilə də vəziyyəti müsbətə doğru dəyişməyə imkan yaradır...

P.SADAYOĞLU

Fransada siyasi qarşıdurma qaçılmazdır...

Bugünkü hakim elita fransız maarifçilərinin davamçısı ola bilməz

Geostrateji və geosiyasi rəqəbətdə öz rəqiblərinə məğlub olan Makron daxili siyasətdə də yarıtmaz siyasətçiyə çevrilib. Bu gün Fransada Makron hakimiyyətinə qarşı ciddi narazılıq hökm sürür. Belə ki, Fransanın “La Tribune de Dimanche” qəzeti prezident Makron və müxtəlif siyasi partiya liderlərinin ölkə daxilində reytingi ilə bağlı sorğu aparıb. Qəzetin sorğularına görə, Fransa vətəndaşlarının üçdə ikisi Makron və baş nazir Fransua Bayrunun siyasətini bəyənmir. Sorğuda iştirak edən 1000 nəfər fransız respondentin 70 faizi Makronun ölkə prezidenti kimi fəaliyyətindən narazıdır. Ona rəğbət bəsləyənlərin sayı 1 faiz azalaraq 26 faizə düşüb. Həmçinin, baş nazir Fransua Bayrunun reytingi xeyli aşağı düşüb - respondentlərin 67 faizi onun fəaliyyətindən narazı olduğunu bildirib, sorğu iştirakçılarının yalnız 24 faizi siyasətçiyə müsbət qiymət verib. Ancaq sorğularda ifrat sağçı “Milli Birlik” partiyasının lideri Marin Le Penin reytingi 33 faizdə, partiyanın formal rəhbəri Cordan Bardellanın reytingi isə 34 faizdə qərarlaşıb.

Le Penlə bağlı qərarın arxasında bu məqsəd dayanır

Sözgedən qəzetin sorğusu Le Penin və “Milli Birlik” partiyası üzvlərinin deputat köməkçilərinin işi üzrə məhkəmə hökmü çıxarıldıqdan sonra keçirilib. Qeyd edək ki, martın 31-də Paris məhkəməsinin qərarına əsasən, Le Pen və partiyasının səkkiz deputatı “AI vəsaitlərini mənimsəmə” və “Korrupsiya” ittihamı ilə 2 il elektron qolbaq taxmaqla, 4 il həbs və 100 min avro cərimə cəzasına məhkum edilib. Bununla yanaşı, o, növbəti prezident seçkilərində namizədliyini irəli sürməkdən də məhrum edilib. Ultrasağçı lider vəkili Rodolf Bosselut vasitəsilə məhkəmə hökmündən apellyasiya məhkəməsinə şikayət verib. Apellyasiya şikayəti avtomatik olaraq cəzanın icrasını dayandırsa da, bu, Paris məhkəməsinin Le Penin dövlət orqanlarına keçiriləcək seçkilərə buraxılma hükmünə təsir göstərməyib.

Paris məhkəməsinin Le Penlə bağlı hökmünü şərh edən Fransanın bir sıra siyasi ekspertləri göstərişin birbaşa Yelisey Sarayından gəldiyini hesab edirlər. Onların sözlərinə görə, indidən seçki hazırlıqlarına başlayan Makron rəhbərlik

etdiyi “İrəli, Respublika” partiyasının namizədinin 2027-ci ildə keçiriləcək prezident seçkilərində qələbəsinin təmin etmək üçün öz səlahiyyətlərindən sui-istifadə edərək siyasi rəqiblərini sıradan çıxarmağa başlayıb. Ekspertlər Makronun rəqibi Le Peni məhkəmə qərarı ilə seçki marafonundan uzaqlaşdırmaq taktikasının məhz bundan irəli gəldiyini qeyd edirlər. Sözsüz ki, ekspertlər öz fikirlərində haqsız deyillər. Çünki Fransada 2024-cü il iyunun 9-da Avropa parlamentinə, o cümlədən həmin il iyunun 30-da və iyulun 7-də Fransa Milli Assambleyasının aşağı palatasına keçirilən seçkilərdə Makronun “İrəli, Respublika” partiyası “Milli Birlik” partiyasına məğlub oldu. İfrat sağçı partiya Avropa parlamentinə seçkilərdə 31,36 faiz, Milli Assambleyaya seçkilərdə isə 33,4 faiz səs toplayaraq qalib gəldi.

Məsələ ilə bağlı politoloq Tural İsmayılov “Yeni Azərbaycan” qəzetinə şərhində qeyd edib ki, Makron bu taktikadan digər siyasi rəqiblərinə də qarşı istifadə edə bilər: “Bu gün Fransada sağçılar arasında kifayət qədər reytingi yüksək olan Marin Le Penə qarşı atılan

addımlar açıq-aydın göstərir ki, prezident Emmanuel Makron öz siyasi rəqiblərini sıradan çıxarmağı qarşısına məqsəd qoyub. Ola bilər ki, Le Pen ölkə qanunvericiliyinə zidd olan fəaliyyətlərlə məşğul olub. Amma

məsələ ətrafında siyasi səbəblərin olduğunu deməyə əsas verilir. Ölkədə hazırkı vəziyyəti dəyərləndirən Makron hakimiyyəti çox yaxşı başa düşür ki, hakim partiyanın növbəti prezident və parlament seçki-

lərində qələbə çalması o qədər inandırıcı görünmür. Ona görə də iqtidar indidən öz siyasi rəqiblərini sıradan çıxarmağa başlayıb. Hesab edirəm ki, Makronun rəqiblərini sıradan çıxarmaq siyasəti ölkədə siyasi qar-

şıdırmaya gətirib çıxara-caq”. İnsan hüquqlarını kobud şəkildə pozan ölkələrin siyahısında öndə gedir. Fransa bu günə kimi kolonializm siyasətini davam etdirir, müstəmləkə kimi saxladığı örazilərdə yerli xalqlara qarşı repressiyalar həyata keçirir və onların azadlıq haqlarını tapdalayır və neokolonializmi öz xarici siyasətinin prioritetinə çevirir. Təəssüf ki, nə Avropa İttifaqı, nə də demokratiyadan dem vuran digər siyasi güc mərkəzləri Fransanın əməllərinə heç bir reaksiya vermir. Fransa global məsələlərdə bir çoxlarını humanizm prinsipləri ilə aldadır, ancaq Fransanın bugünkü hakim elitası fransız maarifçilərinin davamçısı ola bilməzlər,” -

prezident seçkiləri ətrafında ona qarşı məhkəmə hökmünün çıxarılması bu

“Əl-

bəttə ki,

Makronun hazır-

ki siyasəti demokra-

tik dəyərlərlə ziddiyyət

təşkil edir. Öz rəqiblərinə qarşı dözümsüzlük nümayiş etdirmək, müxtəlif məkrli siyasi oyunlar oynamaq demokratik prinsiplər baxı-

mından qəbul edilməzdir. Makronun addımları Fransada demokratiyanın necə möhv edildiyini açıq-aydın göstərir. Təəccüblü deyil

deyə T.İsmayılov vurğulayıb.

Yunis ABDULLAYEV

